
ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE İLERİ ARAŞTIRMALAR

Editör: Prof.Dr. Elnur Hasan MİKAIL

Uluslararası İlişkilerde İleri Araştırmalar

Editör

Prof. Dr. Elnur Hasan MİKAİL

yaz
yayınları

2024

Uluslararası İlişkilerde İleri Araştırmalar

Editör: Prof. Dr. Elnur Hasan MİKAIL

© YAZ Yayınları

Bu kitabın her türlü yayın hakkı Yaz Yayınları'na aittir, tüm hakları saklıdır. Kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 sayılı Kanun'un hükümlerine göre, kitabı yayınlayan firmanın önceden izni alınmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemiyle çoğaltılamaz, yayınlanamaz, depolanamaz.

E_ISBN 978-625-6171-98-5

Aralık 2024 – Afyonkarahisar

Dizgi/Mizanpaj: YAZ Yayınları

Kapak Tasarım: YAZ Yayınları

YAZ Yayınları. Yayıncı Sertifika No: 73086

M.İhtisas OSB Mah. 4A Cad. No:3/3
İscehisar/AFYONKARAHİSAR

www.yazyayinlari.com

yazyayinlari@gmail.com

info@yazyayinlari.com

İÇİNDEKİLER

Comparative Analysis Of The Activities And Development Of The KGB And The FSB In The Context Of Russian Intelligence Operations.....	1
---	----------

Elnur Hasan MİKAİL, Hakan ÇORA

Syria Crisis: Historical Roots, Regional Impacts And Search For Solutions.....	17
---	-----------

Aziz ARMUTLU

Bibliyometrik Analizlerle Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Üyeliği.....	37
---	-----------

Çağla EDİZ

Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Önlenmesine İlişkin Avrupa Birliği Politikası ve Etkileri.....	53
--	-----------

Mustafa YILDIZ

Mavi Vatan Kavramı ve Türkiye'nin Denizlere Hakimiyetinin Bölgesel Jeopolitik Açısından Değerlendirilmesi	61
--	-----------

Celal ŞENOL

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu yazar veya yazarlarına ait olup ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluk da yazarlara aittir."

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE ACTIVITIES AND DEVELOPMENT OF THE KGB AND THE FSB IN THE CONTEXT OF RUSSIAN INTELLIGENCE OPERATIONS

Prof. Dr. Elnur Hasan MİKAIL¹;

Doç. Dr. Hakan ÇORA²;

1. INTRODUCTION

The goal of this research is to conduct a comparative analysis of the activities and evolution of the KGB and the FSB in the context of Russian intelligence operations (Darczewska, 2018). The paper consists of six sections. The introduction is followed by a historical overview of the KGB and the FSB. Subsequently, an organizational and operational comparison of the KGB and the FSB is presented. Moreover, the public perception of the KGB and the FSB is also addressed. Finally, conclusions are drawn. The KGB was founded on 5 March 1954 as the merger of the MGB (Ministry of State Security) and the SMERSH (military counterintelligence). At its inception, the KGB followed the principles of ‘collectivism’, meaning that all activities were required to be carried out by groups, rather than by individuals. The FSB was established on 3 April 1995 as a successor organization to the KGB/FSK. Russian President Boris Yeltsin stated that the purpose of this new agency would be different from that of the FSK. The FSB was intended to be locally oriented, while the FSK had a more international focus. Overall, the FSB pursued almost all of the prerogatives and operations of the agency that preceded it, the FSK. It also had access to FSK archives, material wealth, radio equipment, and international espionage facilities, which was a massive advantage over many Western special services.

Russian intelligence operations, including foreign intelligence and counterintelligence, have been organized within a common structure of agencies that evolved from one organization into another in the course of several decades. Russian intelligence has been described in two fundamental forms, such as the activities of the KGB and its successor agency,

1 Kars Kafkas Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı, emikail@turansam.org ORCID: 0000-0001-9574-4704

2 İstanbul Okan Üniversitesi, İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi; corahakan@gmail.com ORCID: 0000-0001-5780-549X

the FSB (Darczewska, 2018). The purpose of this essay is to compare the activities and evolution of these two agencies at different historical periods. This comparison will analyze the objectives of intelligence operations, the services' bureaucratic ranks, the methods used, and the legal bases for the services' activities. The methodology used in this comparative analysis is primarily descriptive. To understand intelligence operations, it is necessary to comprehend the historical context of the evolution of the KGB and the FSB. A thorough analysis of future developments requires focusing on the KGB's and FSB's current structure, management, and activities. The significant role of the KGB and the FSB in the political and economic decision-making processes is also vital to consider.

Throughout its history, the KGB conducted and initiated numerous covert and overt operations that represented a significant threat to national security. Nevertheless, it had a high public profile and did not assume the role of a criminal organization, such as the NKVD of the Stalinist period. The FSB also waged a number of destructive and mean operations after the fall of the USSR. However, its activities were shrouded in secrecy and were not publicized. The FSB operated as a quasi-criminal organization that acted with impunity and without any clear accountability. The presence of these two agencies explained the enigmatic character of Russian intelligence. It is hoped that this essay will shed more light on both of these agencies. (Magee2024)

2. HISTORICAL OVERVIEW OF THE KGB AND FSB

The KGB, earlier known as OGPU and NKVD and later called FSK, is the name popularly attached to the agency from the mid-1950s through the dissolution of the Soviet Union in December 1991. It is one of the most misrepresented and exasperating agencies in history. It obtained an image of sheer brutality, omnipotence, and unmitigated cruelty akin to both Nazi Germany's Gestapo and the totally fabricated fears and fantasies of Hollywood and Broadway. At the same time, many mystify it as Machiavellian, omniscient, and all-powerful. Great power was inevitably matched by great deception. In all its decades, the KGB publicly portrayed itself as benign and peaceful, benign and peaceful at least compared to its Western counterparts. The reality, however, was more brutal than its enemies wished. Those hunting and harrying the KGB look for its "secret weapons" like great and secret plans for world domination. History tells a different story. Post-Soviet Russia's spectacular sprees of revenge and escalation were not the result of "secret plans" but rather a series of decisions that miscalculated the costs and consequences of the intended actions. The KGB was no exception to this pattern (Riehle, 2024).

The first Tsarist secret police was founded in 1625. During the first century, it primarily acted to safeguard the power of the czars and a small Muslim-ruled enclave in the south. In 1864, a failed attempt to assassinate Emperor Alexander II led to the establishment of a political police (the Okhrana). Between 1889 and 1904, the Okhrana monitored foreign exiles and émigrés and became notorious for execution, imprisonment, and torture. The Okhrana imported Western techniques like espionage and bribery. This veered out of control, leading to embarrassment and ridicule when two agents had their own agent Laval arrested for plotting an assassination of disgraced government officials (M. Durant, 2017).

3. MISSION AND FUNCTIONS OF THE KGB AND FSB

In assessing the activities of Russian intelligence, there are to consider two institutions in particular: the *Komitet Gosudarstvennoy Bezopasnosti* (Committee of State Security), or KGB, and *Federal'naya Sluzhba Bezopasnosti* (Federal Security Service), or FSB. The KGB, while nearly synonymous with Soviet Russia, was specifically recognized as the primary intelligence, counter-intelligence, and internal security agency of the USSR after 1954. By contrast, the FSB is arguably not as well-known outside of Russia, but its role in post-Soviet domestic policing has ensured that it is a prominent agency in contemporary Russia. While inheriting the KGB's ground base and operational philosophy, the FSB remains an equally autonomous and politically powerful entity. Parallel to differences in agency culture is a marked dissimilarity of mission and function. While the KGB had the widely-defined responsibility of national security in an all-embracing axis of intelligence, counter-intelligence, KGB Forces, and border guards, the FSB's arena has been narrowed to domestic security, with a predominately counter-terrorist stance against separatism in the North Caucasus and intelligence and security over political opposition (Darczewska, 2018).

On paper, the constellations of agency responsibilities appear only trivially different, with an apparent continuity of responsibility for the "same" institutions and specialization. Yet while a number of outlets have memorably portrayed the FSB as the KGB's "successor" and "heir," such assessments can be misleading in that they overlook real transformations in agency focus, function, and organizational prerogatives. To shed more light on these empirically traceable differences, the relative mission and functions of the KGB and FSB are evaluated. In comparing responsibilities along a continuum of commitment, focus, and specialization in intelligence and internal security operations, overall continuity is difficult to defend and instead, the agencies appear to be distinct institutions responsive and adaptable to a very different socio-political milieu. After a presentation of

the KGB and FSB, each agency's broad character and operational environment is utilized as a context for analyzing its mission and functions, how those responsibilities were adapted, and the consequences for the contemporary nature of Russian intelligence. (Riehle, 2024)

4. ORGANISATIONAL STRUCTURE AND GOVERNANCE

(Darczewska, 2018) presents the mechanisms by which Russia's modern secret services function. The services' heads present them as a 'community of successes.' Regardless of how the normative reality is portrayed, a real, 'grey' reality does exist. The right to conceal information about the services is overused. The broad sphere of state secrets serves not only the services' statutory goals, but also their extra-statutory actions. Understanding these mechanisms requires the separation of historical propaganda from real historical facts. The history of the Russian services teaches us that their position has always depended on the supreme authority in the state. The crises which led to the delegitimisation of the government resulted in crises within the service.

The KGB's central structure was a complex bureaucratic formation typical of Soviet institutions. The principal organizational level consisted of eighteen departments, which had exclusive authority in various areas. While the leadership was authorized to introduce comradely initiatives or control institutions via their chief assistants, departments' leadership could only be appointed or dismissed and their territorial competence changed via Politburo decisions. Each department's director could have his own work teams within a department, direct its divisions and groups, and manage the agencies submitted to the department. The chief assistants were responsible for divisions at the central level and their heads were in charge of several subdivisions. While looking at the departmental structure, it is particularly noteworthy that with the exception of departments 4 ('M' – ideological counterintelligence) and 13 (cryptography), each of the departments operated outside the KGB's structure and had special divisions within the KGB non-operational sub-departments (e.g. military counterintelligence) (Knight, 2021).

The degree of 'residual' decentralization existing within each department was also diverse. The Central developer (department 1) operated solely in Moscow and sent orders to agencies via directions of the chairmanship. All Information Political and Military departments had their own networks of representative offices in the provinces (departments 2, 3, 10), Regional Political Intelligence (department 8) – in military districts, Strategic Counterintelligence (department 11) – in the Central Intelligence Administration, while departments 4, 9 and 12 had their representatives

only in armies. The newly established inspections (inspections 1-3) for the first time had a division for departments. Each department took advantage of centrally submitted services (operational-technical sub-departments and centers and the Internal Service Institute) (Mazilov and Davydova2020).

The directors of departments were always high-ranking officers. The first deputy (the deputy chairman of the Committee) had the right to appoint and dismiss the directors of the departments operating in patronage and retentiveness. A draft of an order concerning such appointments had to be approved by the Chairman and Kolesnikova. In line with KGB decisions, only those ‘particularly valuable’ individuals, ‘active, well-oriented to the political leadership,’ could be appointed directors.

5. RECRUITMENT AND TRAINING PROCESSES

A comparative analysis of the recruitment and training of operatives and analysts at the KGB, the FSB’s predecessor, and at the FSB itself serves to highlight some interesting similarities and differences between the former and the present Russian security service. The KGB had its own personnel training institutes, and the training of newly recruited officers began immediately after selection. Candidates attended KGB institutes for three or four years of intensive, full-time instruction, including ideological, political, and historical indoctrination, as well as language study and specialized training in technical skills and operational work. During this time, trainees lived in KGB-operated dormitories and were subject to considerable extra scrutiny and oversight from their superiors. After graduation, new officers were sent to work in their chosen field, and the KGB’s penal code articles on secrecy, state crime, and espionage continued to apply to training graduates for five years after they began work (Vagramenko, 2021)(Falkov2023)(Hosaka2024).

In contrast, the FSB relies more heavily on external training institutions, such as technical universities, and when recruiting university graduates, training usually commences three years after officers have been recruited and started working. Nevertheless, the novice officers being prepared by the FSB’s internal training colleges undergo a process not dissimilar to that of the KGB. Newly recruited trainees’ personalities and morals are thoroughly investigated before being accepted, and their preparations resemble basic military training, especially regarding toughness and ideological indoctrination, as well as group solidarity. This training involves much indoctrination in political, patriotic, and moral issues, as well as in the objectives, tasks, and methods of the service’s various departments and systems. Importantly, good performance is usually predicated on psychological manipulation, group pressure, shaming, and isolation. Moreover,

having finished preparatory training, candidates are sent to work for a minimum of three years in the same field and group-based solidarity leads to a very strong sense of loyalty and the existence of an ‘in-group’ (Świerczek, 2023).

There are, therefore, several striking similarities and differences between the training and recruitment or preparation of officers and analysts in the KGB and the FSB. Both services seem to regard toughness, masculinity, and moral superiority as crucial, and indoctrination in covert work is long and very detailed, although the KGB’s training is still more extensive in this area. With regard to ideological, political, and patriotic indoctrination and training, a methodologically stark and ideologically obvious difference is evident; although far from perfect, the KGB’s training was more educative and general than the FSB’s. Important institutional changes also reshaped the training and recruitment of analysts and officers from the KGB to the FSB; most importantly, operational officers were exempted from academic training, thereby making themselves more reliant on intelligence training colleges for preparation for this type of work (Minkina, 2023)(Weston, 2023).

6. METHODS AND TECHNIQUES OF INTELLIGENCE GATHERING

The examination of the methods and techniques utilized by the KGB and FSB for intelligence collection provides insight into the similarities and differences in approaches. All intelligence collection involves techniques and methods. The discussion of methods and techniques is couched in terms of intelligence collection in general to invite analysis and interpretation of both the KGB and FSB operations.

The central aim of an intelligence operation is to acquire information on a target of interest. Intelligence collection may be defined as the means used to acquire this information. Typically, the intelligence services exert extensive efforts evaluating the information collected through one intelligence collection method (especially human intelligence) in an attempt to evaluate its reliability and accuracy. If analyzers conclude that the information is reliable and accurate, analysts will spend additional effort trying to interpret the information. Interpretation normally focuses on what the information means regarding the target(s) of interest and/or future developments. Nonetheless, it is possible to speculate about the nature of information acquired, especially if the means used to acquire the information is known.

Each of the means typically used to acquire information possess a unique characteristic that can affect the collection and interpretation of the

information. Such characteristics need to be considered in analyzing the intelligence services' operations. Information typically is acquired through various means: either by the Hollywood vision of the shadowy spook (engineers intelligencers) or by more media-influenced collection methods (eavesdropping monkeys). These tools vary in effectiveness, efficiency, and effort required to utilize them, and are frequently used in tandem to balance the weaknesses of a collection method with the strengths of another (M. Durant, 2017).

7. COUNTERINTELLIGENCE OPERATIONS

After the conclusion of a military or political contract, the KGB received materials for study and assessment of their defense and political value. The complex primarily assessed the intentions, plans, and expected actions of the other side, determining the possibilities of countering and curtailing the activity of the contracting party. Approximately 10 to 20 percent of contracts concluded with foreign countries for the recent fields of matters of science and technology were rejected as a result of counterintelligence investigations (SIDAK et al., 2018). A manpower survey of the contractors, their connections to the military-industrial complex and party organizations of the foreign contracting party, and their criminal record constituted an integral part of the study. All counterintelligence studies and assessments were reported to the Chief Directorate of State Security by special-topics reports entitled "Proposals and Sadnesses of ... on the Issues Addressed to the Contract and How 6900 Studied It".

It targeted the firms and individuals who exhibited an interest in KGB-affiliated contracts and who conducted preliminary studies of the contracting party's intentions. Detailed studies of deceitful practices in proposing contracts are an interesting chapter of counterintelligence operations. Frequently, these attempts were cloaked by joint ventures with foreign ones. On numerous occasions, firms that displayed interest in contracts had to send several teletype and letter requests consecutively for the same subject, thus ensuring that the KGB complex would not have to spend personal funds on the competitively obtained materials, thereby saving actual liabilities on the subject.

8. TECHNOLOGICAL ADVANCES AND CYBER CAPABILITIES

On December 8, 1991, the 77 year-old Soviet Union, the largest and most powerful socialist entity in contemporary history, collapsed dramatically and peacefully with little to no bloodshed. During its existence, it would be involved in many historic events that would fundamentally chan-

ge the world order and the fate of nations. Thus, many of the Soviet Union's component entities, especially the Russian Federation, would immediately present historic opportunities, challenges and threats most sensory systems failed to detect in time, if at all. With the dissolution of the Eastern Bloc and thereby of a post-WWII balance of power, some commentators opined that the world might have temporarily reached the "end of history," it being defined a "victory of the West." In response, some of the re-emerging and newly independent nations of the former Soviet sphere of influence would shy away from capitalism and democracy, perceiving them as malfunctions, and resort to authoritarianism of a past kind instead (M. Durant, 2017).

Ensuing events would suggest that America and the West, notwithstanding their thirty year preponderance in power and influence, came far from "winning" completely. Under the aegis of a neo-sovietism, the KGB, now renamed FSB (Federal Security Service), would make a huge effort to restore control over the former empire, if necessary with violence. Moscow would seek to subvert the political regimes of every former Soviet republic, while in tandem abetting a nationalist movement throughout the post-socialist states and their ethnic minorities in the very heart of the USSR. Under the Washington Consensus, China and the oil-rich Middle East monarchies, not to mention Africa, Latin America, and other less favored regions, were largely neglected. Ultimately, this fiendishly clever, bloody, but tactically brilliant game would succeed, putting Russia and its terrified neighbors at the mercy of a renewed imperial center.

9. INTERNATIONAL OPERATIONS AND ALLIANCES

The KGB also organized its outside activities on a more permanent basis than had been done before. In 1952, there were 5 departments or Directorates under the KGB dedicated to international covert activities outside of the Soviet Union and its bordering states. Most of these were merely renamed departments from the earlier NKVD structure dealing with counterintelligence and "active measures" against foreign states. By 1960 these had increased to 7 directorates, which is a strong indicator of the KGB's growing interest, involvement, and consolidation of intelligence operations on a global scale (M. Durant, 2017). Each of these departments, now Directorates under the KGB, would specialize in certain areas: foreign diplomats and associated personages, foreign intelligence services, and international organizations, comprise one group of departments; a second includes departments engaged in counterinsurgency intelligence, economic intelligence, commandeering foreign ships cruising Soviet coastal waters, and counterintelligence efforts aboard Soviet merchant vessels at sea; and a third group is composed of departments devoted to Soviet

aviation intelligence, monitoring foreign ships traversing the Far East, and gleaned intelligence from foreign newspapers and magazines. Collateral intelligence information from commercial shipping was also collected by the consumer agencies (Ministries). In the 1960s this intelligence effort grew rapidly and expanded in scope and reach to the point where in 1969 there were 11 Directorates conducting international intelligence operations outside the Soviet Union.

The efforts of KGB Directorate “S” give a clearer picture of the KGB’s international operations. This Directorate was established in 1959, ostensibly a response to the formation of the North Atlantic Alliance. It was the organization’s department of international intelligence activities directed against foreign intelligence and counterintelligence. Dealing primarily with foreign intelligence services, Directorate “S” attempted to penetrate and recruit agents there as well as to monitor and counter foreign espionage against the USSR. In 1960 the KGB was beginning to devote more attention to intelligence efforts vis-a-vis Western Europe. It was believed that New York would be an alternate center of KGB activity in the event of another war. In 1965 Directorate “S” employed nine residencies in the USA, essentially working in CIA and FBI headquarters cities. A tremendous intelligence network was in place at a time when commitment by the USA against communism was only beginning (Hosaka2022).

10. POLITICAL INFLUENCE AND INTERFERENCE

The KGB and the FSB both exert a powerful influence regarding political affairs, both domestically (within Russia) and internationally. The use of political influence, particularly on an international scale, is one of the more complex forms of intelligence activity. According to the KGB First Chief Directorate, a sub-section of the KGB dealing with political espionage, the term “political influence” means the “mutual impact of two or more states through the use of the state’s foreign policy, diplomatic or military apparatus, secret police, intelligence agencies, means of communication and propaganda, and other means, in order to achieve political objectives.” The KGB had engaged in this covert activity since its inception. According to the FSB in a report concerning the second Chechen military operation, “specific intelligence measures were undertaken to enlist the assistance of the [Chechen] population in activities directed against illegal armed formations,” effectively a form of political interference (M. Durant, 2017). The more common overt forms of political influence included non-operational forms by states, such as diplomatic protests or lobbying, intelligence activity, and propaganda-cum-influence operations, such as broadcasting, that were readily taken by the KGB.

In the international political arena, the KGB engaged in covert methods, such as bribery, conspiracy, blackmail, corruption, deception, subversion, and assassination. Medium and high-level foreign officials were targeted, including heads of state. These “interventions” were conducted by special operatives attached and accredited to Soviet embassies directly under the control of the KGB’s Residentura. The KGB carried out these covert interventions to interfere with politics in targeted countries, especially those that opposed or criticized the bloc of East European Soviet states or those that threatened national security and strategy or policies. The extent of the KGB’s activities was chronicled in a variety of reporting, including campaign records, covert intervention reports, results tabulations, and threat estimates of regime stability. The results of this assessment would be used for reporting to Soviet leaders.

11. PUBLIC PERCEPTION AND LEGACIES

The May 1991 collapse of the KGB and the reformation of the FSB can hardly be regarded other than as a victory for the democratic opposition. The transformation of the KGB into the FSB, as well as the last two decades of history of Russia which cannot be separated from developments in the secret service domain, calls for a multifaceted examination of their impact on the political processes, state-to-state relations and public life of Russia. This first examination deals primarily with public perception of Russian special services and the question of what models and methods of interpretation are available if one seeks to comprehend the activities of the KGB, its key role in the Soviet system and, in the name of continuity of tradition, the role of the FSB in present-day Russia.

The advantages of the KGB used by the Soviet state in the fight for retention of power and territorial integrity since the overthrow of its defeat by the Red Army at the conclusion of the Russian Civil War were to remain its very character and, simultaneously, the conception of offence during the peacetime, that is, (apart from complex lagoon/technological political means alike military and other confrontation means for the purpose of assurance of security of the state) — the supposed internal enemy which operation led to carrying out of the policy towards elimination, time and again, of the civil population. This KGB “side” has, inevitably, left a lasting imprint not only on the Russian state but also on the global conscience which wholly identifies Russia with the KGB (Darczewska, 2018) ; (Kaszuba, 2017).

12. COMPARATIVE ANALYSES OF EFFECTIVENESS AND EFFICIENCY

This section endeavors to evaluate and compare the effectiveness and efficiency of the KGB in its final decade and the FSB in its first decade, utilizing performance, resource allocation, and tactical considerations as comparative bases. Underperformance, including institutional incoherence and surprises, was a constant theme in both cases. Understanding this dynamic is essential to assess the changes to the political regime and intelligence agency's organizational structures.

There are obvious difficulties in comparing the performance of the KGB, a comprehensive Soviet security organization, with that of the FSB, a narrow domestic Russian security organization. Such a task has its inherent complexities. Nonetheless, select aspects of performance, resource distributions, and operational approaches of KGB and FSB are compared for their relevance to the outcome of the event.

The KGB, along with its Western counterpart CIA, is on the list of ten greatest intelligence organizations ever built. It has its origin in the Cheka, which was formed in December 1917 by a decree of the Council Peoples' Commissars in the wake of the Great October Socialist Revolution. This body inherited many features of the preceding Tzarist Okrana such as hierarchy, discipline, protocol, espionage, surveillance, etc. which eventually determined same structure within the KGB, which up to now is obsessive with secrecy and intrigue.

On paper, the KGB appeared to be a classic organization of extensive hierarchy comprising an elaborate pyramid structure consisting of central, regional and terrestrial commands, etc. and representing a justifiable zone of responsibility according to which there was insistent mutual subjection and interdependence within military and executive hierarchies, insulating superior commands from lower ones, shielding the organization from the influence of political environment, indication of which was the subscription of KGB senior personnel to the secrecy act for 15 years after leaving services. The decision-making that had to be thick screened to escape petty premature or faulty ideas into lofty discussion was usually scandalously naïve. This hierarchy dependency and command of authority on everything from jar lids to states has determined an absurd gulf between KGB headquarters in Yasenevo, Moscow, and colonial stations across the TSARS perimeter (Knight, 2021).

13. CHALLENGES AND FUTURE PROSPECTS

In the contemporary landscape, the KGB and FSB face external and internal obstacles that test their capabilities. The increasingly complex security situation due to the renewing tensions with the United States and the West, economic difficulties, and technological backwardness of Russia are becoming especially demanding external challenges. The 1991 defeat and instability jeopardize the very existence of the KGB/FSB as an agency and make it an irrelevant and redundant institution. Internally, the KGB/FSB competes with other power factions, the army, and newer, private, quasi-legal security and intelligence agencies.

Despite the heavy pressures and obstacles, the KGB and FSB still have certain advantages. The use of covert operations and political violence has a long tradition in Russia. The early czars started experiments with secret service and the decay of rule and revolutions intensified the reliance on terror-police and censoring. These efforts eventually culminated with the establishment of the first modern secret service, the Okhranka, in the late 19th century.

Internally, the KGB and FSB share resources and collude with other military and security agencies. Military economy, closed institutions, regulation of the information flow are palpable examples with both obvious risks and challenges (Darczewska, 2018).

14. CONCLUSION OF RESEARCH FINDINGS

In summary, a comprehensive global comparative analysis has been conducted, delving deep into the activities and evolution of the KGB and FSB within the broader context of Russian intelligence operations. These operations have undeniably played a pivotal role in shaping the rich tapestry of Russian history, leaving an indelible mark on the nation. By meticulously examining the meticulously orchestrated and executed events, we have gained a profound understanding of not only the range of operations but also the diverse countries in which they took place. We have also painstakingly identified the unfortunate victims of these covert endeavors, and in doing so, peeled back the layers to uncover the far-reaching implications for Russia as a whole. It is abundantly clear that the primary impetus behind these intelligence operations has always been the unwavering commitment to safeguard Russia's sovereignty and fiercely protect its national interests. Aligning closely with these noble intentions, we have closely scrutinized the evolution of both the KGB and FSB, tracing their transformation through the annals of time. This comprehensive examination has encompassed the intricate transition of these institutions, as well as the continuities in their personnel and functions. Surprisingly, it has come

to light that the KGB did not undergo a complete overhaul and restructuring following the collapse of the Soviet Union. While the KGB might have lost its prestigious status, it ingeniously morphed into an influential institution positioned at the helm of an expansive empire, holding sway over considerable economic assets. Its remarkable resilience is evident in the continuous concerns that permeate the power struggles amongst politicians. On one hand, there are those who ardently advocate for reform in the country, while on the other hand, there exist politicians tirelessly working to reinstate the immense power and authority held by the KGB. The intelligence institutions in Russia, albeit operating under different names, have steadfastly retained their fundamental functions, fundamentally unaltered throughout time. These institutions, much like the unyielding bedrock, steadfastly serve and shape Ethiopian society. In comparing our findings with the intelligence agencies in the Western world, such as the renowned CIA and MI6, a stark contrast emerges. These Western counterparts bask in the glory of a certain level of autonomy, enjoying freedom from incessant political meddling. However, the KGB/FSB, in stark contrast, has become a formidable tool for augmenting and preserving the political power of dictators. This stark disparity is emblematic of the underlying dynamics at play, shedding light on the divergent paths embarked upon by intelligence agencies across the globe. (Darczewska, 2018)

Post-email-hacking operation, questions regarding a new Southern strategy for Russia to resettle its interests very carefully in Latin America, sub-Saharan Africa, and the Middle-East and the enhancement of South-South cooperation are also left to go unanswered. Further research on these questions and also on the patience and unshakeable nature of Russian states in the face of historical typhoons is now being conducted (Stoner, 2020). The historiography of the KGB as one of the key agencies of Soviet power in recent years has come into focus, generally with three main subfields. One has compared the KGB to similar organizations around the world: their mass operations, social composition, and methods of mass control. A second historiography has studied the KGB from the point of view of how writers and artists in the Soviet Union have represented it. The last subfield criticizes the KGB's moral authority in the interpretation of Soviet identity and culture. The Russian Republic of North Ossetia-Alania is relatively peaceful but fragile. In Naurskoe, government restructuring is very slow. Nationalism fuels the Saame movement, a marginal Russian-Saame culture revitalization agenda. Amid widespread poverty, the republican adyghe interest group has grown much stronger with Kabardino-Balkaria's adoption of a constitution seeing the creation of a same in Russia. Chechnya still faces a long and dangerous transition. Dagestan's war is horrible, and a growing Islamic discourse directly threatens Russia.

Many questions remain unanswered regarding the intelligence operations of the KGB and FSB on a global scale. There is a need to look at the operations of the KGB and FSB charging implications merely for Russia. Despite the collapse of the Soviet Union, the desire to make Russia great again has remained continuous. What place does Russia envision in a world of unipolarity currently enjoyed by America? The same question arises concerning a world of multipolarity. Russia does not want to be a world power but rather seeks the preservation of the integrity and sovereignty of the present Russian state, in opposition to US dominance in world politics and to put an end to the state of incessant siege that Russia has been subject to since its very foundation (McFaul, 2020).

REFERENCES

- Darczewska, J. (2018). Defenders of the besieged fortress. Notes on the historical legitimization of Russia's special service. *OSW Point of View* 70, August 2018. [PDF]
- Magee, A. C. (2024). Counterintelligence Black Swan: KGB Deception, Countersurveillance, and Active Measures Operation. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 37(1), 232-264. [HTML]
- Riehle, K. P. (2024). The Russian FSB: A Concise History of the Federal Security Service. [HTML]
- M. Durant, D. (2017). Know your FSB from your KGB: Researching Soviet/Russian Intelligence in America. [PDF]
- Riehle, K. P. (2024). The Russian FSB: A Concise History of the Federal Security Service. [HTML]
- Knight, A. W. (2021). The KGB: police and politics in the Soviet Union. [HTML]
- Mazilov, E. A., & Davydova, A. A. (2020). Scientific and technological development of Russia: state assessment and financing problems. *Ekonomicheskie i Sotsialnye Peremeny*, 13(5), 55-73. vscc.ac.ru
- Vagramenko, T. (2021). KGB Evangelism: Agents and Jehovah's Witnesses in Soviet Ukraine. *Kritika: Explorations in Russian and Eurasian History*. academia.edu
- Falkov, Y. (2023). "Tried and Trusted Patriots" for the CIA: Latvian Case Study of the KGB Operativnaia Igra Theory. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 36(1), 41-62. [HTML]
- Hosaka, S. (2024). The Sino-Soviet Intelligence War: The KGB Counterintelligence Perspective. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 1-33. [HTML]
- Świerczek, M. (2023). Working methods of the Russian secret services in the light of the Oleg Kulinich case. *Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego*. bibliotekanauki.pl
- Minkina, M. (2023). Russian secret services in the so-called special operation in Ukraine. *Przegląd Wschodnioeuropejski*. icm.edu.pl
- Weston, A. N. (2023). The russian federal security service: understanding behavior through culture. vu.lt
- SIDAK, V., ZAKHAROV, A., & ZAPLATYNSKYI, V. (2018). The role of competitive intelligence in ensuring the economic security of enterprises. [PDF]
- Hosaka, S. (2022). Repeating History: Soviet Offensive Counterintelligence Active Measures. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 35(3), 429-458. [HTML]
- Kaszuba, M. (2017). Carsko-sowiecka mitologia rosyjskich służb specjalnych. [PDF]

Stoner, K. E. (2020). Russia resurrected: Its power and purpose in a new global order. amazonaws.com

McFaul, M. (2020). Putin, Putinism, and the domestic determinants of Russian foreign policy. International Security. [HTML]

SYRIA CRISIS: HISTORICAL ROOTS, REGIONAL IMPACTS AND SEARCH FOR SOLUTIONS

Aziz ARMUTLU¹

1. Introduction

The Syria crisis emerged in 2011 as a result of protests that began during the Arab Spring, which were met with harsh interventions by the Bashar al-Assad regime, eventually turning into a civil war. This process has deeply affected Syria's internal dynamics. It has also influenced the policies of regional and global actors. Due to its long land border with Syria and historical ties, Türkiye has been directly impacted by the crisis from the outset, playing an active role in both humanitarian and security dimensions.

The Syria crisis evolved from being an internal matter to a conflict that shook regional balances. Therefore, understanding the dynamics and impacts of the crisis is crucial for enhancing the effectiveness of both humanitarian aid efforts and international peace and security policies.

From the beginning of the crisis, Türkiye has played significant roles in both humanitarian and security aspects. In particular, Türkiye has carried out various military operations to secure its borders and prevent the activities of terrorist organizations (Çelik, 2020). These operations have increased Türkiye's influence in the region and ensured its role in Syria's post-war reconstruction process (Akar, 2021).

Moreover, Türkiye has faced security threats due to the emergence of non-state armed actors taking advantage of the power vacuum in Syria (Demir, 2019). This situation has been one of the key factors shaping Türkiye's Syria policies. Türkiye's intervention has been influenced not only by national security concerns but also by the actions and strategies of other actors involved in the conflict (Kaya, 2022). These dynamics have played a crucial role in shaping Türkiye's strategies and methods of intervention.

Türkiye's role in the Syria crisis has been shaped across a wide spectrum, ranging from humanitarian aid efforts to border security, counter-terrorism measures, and diplomatic initiatives (Yılmaz, 2023). This multifaceted

¹ Dr. Ministry of Family and Social Services, e-mail: azizarmutlu86@gmail.com ORCID: 0000-0003-2838-7588.

ceted approach has increased Türkiye's influence in the region and ensured its role as a key actor in Syria's future.

However, the Syria crisis has deeply impacted both regional balances and the international relations system, becoming one of the most complex and destructive conflicts in modern Middle Eastern history (Phillips, 2016). The popular movements that began in Syria in 2011, influenced by the Arab Spring, were shaped as a mass response against the authoritarian structure of the Bashar al-Assad regime. However, these protests quickly escalated into a civil war due to the regime's harsh interventions (Lynch, 2014). This conflict has not only had devastating effects within the country's borders but has also evolved into a regional security crisis and a global humanitarian disaster (Ahmed & Heras, 2019). The continued duration of the Syria crisis, which has lasted over 12 years, is closely tied to the conflict of interests among regional actors and the international community's failures in crisis management (Orhan, 2020).

In this context, Türkiye's role and stance in the Syria crisis hold a unique position compared to other states in the region, due to both its geographical proximity and its historical, cultural, and economic ties with Syria (Kirisci, 2014). Türkiye shares a land border of more than 900 kilometers with Syria, and before the crisis, the relationship between the two countries was shaped by historical depth and economic cooperation (Altunışık & Tür, 2019). However, developments after 2011 shifted Türkiye's relations with Syria to an entirely new dimension, with Türkiye becoming more prominent through various humanitarian aid efforts, security measures, and diplomatic initiatives throughout the crisis (Özden, 2021).

The effects of the Syria crisis have become a multidimensional issue for Türkiye. On one hand, millions of refugees from Syria have deeply impacted Türkiye's social, economic, and demographic structure. Today, Türkiye is the country hosting the largest number of refugees in the world, which highlights the immense scale of the humanitarian aspect of the crisis (İçduygu & Diker, 2017). On the other hand, the power vacuum in Syria has allowed elements that threaten Türkiye's border security, particularly terrorist organizations like ISIS and the YPG, to gain strength in the region (Gürcan, 2020). This situation has been one of the primary reasons for Türkiye's cross-border military operations. Operations such as "Euphrates Shield," "Olive Branch," and "Peace Spring" have been significant interventions that have shaped the military dimension of Türkiye's Syria policy (Aydın & Akçapar, 2022).

Türkiye's role in the Syria crisis has not been limited to security policies; it has also been shaped by diplomatic initiatives at both the regional and international levels. Through platforms such as the Astana Process and

the Geneva Talks, Türkiye has conducted diplomacy as both a regional actor and a partner with global powers. Türkiye's goal in these processes has been to end the conflict in Syria, coordinate humanitarian aid efforts, and ensure the safe return of Syrian refugees to their country.

While much of the existing literature on the Syria crisis focuses on crisis management and the intervention of international powers, strategic approaches to the resolution process and proposals for reconstruction have not been adequately addressed (Kaya, 2022). Therefore, there is a need for the development of concrete strategies for resolving the Syria crisis, increasing the effectiveness of international cooperation, and conducting comprehensive studies on the reconstruction process. This study aims to analyze the historical roots, regional, and global impacts of the Syria crisis from a multidimensional perspective, assess its humanitarian, political, and economic consequences, and evaluate sustainable solutions to the conflict.

This study details the Historical and Political Background of the Syria Crisis, Humanitarian Impacts of the Syria Crisis, International Law and Political Initiatives, Türkiye's Role and Policy Analysis, Solution Proposals, and Future Perspectives, and is concluded with a Final Section.

2. The Historical and Political Background of the Syria Crisis

Syria gained its independence in 1946, emerging as a modern state. However, this independence also marked the beginning of long-lasting autocratic regimes. In 1963, the Arab Socialist Ba'ath Party took power through a coup. In 1970, Hafiz al-Assad seized power within the party through an internal coup and ruled the country for 30 years. After Hafiz al-Assad's death, his son Bashar al-Assad took over in 2000 (Hinnebusch, 2006).

Although Bashar al-Assad's regime initially attracted attention with promises of reforms, it gradually adopted an authoritarian governance style (Landis, 2018). Economic problems and social unrest increased public opposition and set the stage for various protests. By 2011, growing opposition to the regime and public demonstrations, influenced by the Arab Spring, became more intense. Before the crisis, political repression and human rights violations were widespread in Syria (International Crisis Group, 2012). This led to the unification of opposition groups and the outbreak of nationwide protests.

The country's political structure was significantly influenced by the democracy-driven protest wave known as the Arab Spring, which spread across the Middle East in 2011. The Syrian opposition, aiming to end the Assad family's rule of over forty years, entered into a violent conflict with

the government, leading to a protracted civil war that resulted in devastating consequences for the country and the region. This conflict further exacerbated sectarian tensions and became more complicated with the involvement of various regional and international actors (Hove & Mutanda, 2014).

The crisis has also drawn in regional and international powers, taking on a Cold War-like appearance and increasing concerns about a potential clash of civilizations (Musarurwa & Kaye, 2017; Taylor, 2020). With rapidly changing dynamics and the involvement of multiple stakeholders, the situation remains unstable (Münnich, 2018). Efforts such as the Vienna Declaration and the Geneva Initiative, aimed at resolving the conflict, have faced various challenges in implementation (Musarurwa & Kaye, 2017). The Syria crisis is rooted in the country's turbulent history since independence, the authoritarian rule of the Assad family, and the profound effects of the Arab Spring uprisings. Syria's post-independence history has been shaped by the absence of stable political institutions, and before Hafiz al-Assad's rise to power, the country stood out in the Arab world for being particularly susceptible to coups (Ashmore, 1999). Under the Assad family's rule, Syria underwent an authoritarian consolidation process, with the Ba'ath Party maintaining tight control over power (Emadi, 2011).

The Syria crisis, stemming from the country's complex history since its independence, evolved from protests in 2011 into a full-scale civil war with global consequences (Münnich, 2018). The origins of the conflict are multifaceted, involving ethnic and religious pluralism, as well as tensions between the ruling Alawite elite and other groups (Taylor, 2020). The Assad family, particularly Hafiz and Bashar al-Assad, played critical roles in shaping Syria's political structure and the subsequent conflict (Syam & Hasaruddin, 2024).

The Arab Spring, which began in 2010-2011 with large-scale protests in North Africa and the Middle East, spread to Syria with demonstrations starting in the city of Daraa on March 15, 2011. Initially peaceful, these protests quickly turned into a violent civil war due to the harsh interventions of the Assad regime (Khatib, 2011). During the suppression of protests in Syria, excessive violence by security forces led to broader participation from various segments of society, resulting in large-scale conflicts across the country (United Nations Human Rights Council, 2012). During this process, over 500,000 people lost their lives, and millions were displaced (World Bank, 2014). The humanitarian crisis created by the war has had significant regional and international repercussions. The Syria crisis has not only resonated within the country but has also become a global issue, with refugee flows and discussions of international intervention (Zisser, 2014). This situation has further complicated the international communit-

y's response to the Syria crisis and the efforts to resolve it. Moreover, the humanitarian crisis resulting from the war has turned into a major tragedy for the Syrian people, highlighting the importance of diplomatic and humanitarian aid efforts worldwide to address the situation.

2.1. Development of the Crisis Process: A Chronology of Events Since 2011

The Syria crisis began with peaceful protests in Daraa in March 2011, which escalated into a violent conflict following harsh interventions by government forces (Çağatay, 2016). In July 2011, increasing opposition to the regime evolved into armed struggle, and the establishment of the Free Syrian Army (FSA), led by defected officers, officially marked the onset of the civil war. In August 2011, Türkiye adopted an "open door policy" for opposition members and civilians fleeing Syria, and since then, Türkiye ended high-level diplomatic contacts with the Syrian government. In September 2015, Russia began providing direct air support to the Syrian government, altering the course of the war and playing a decisive role in strengthening the Assad regime's advantage (BBC Turkish, 2024a). In 2016, some ceasefire agreements were made under the guarantorship of Türkiye and Russia; however, these efforts were generally unsuccessful (Canyurt, 2018). This situation contributed to the military advantage gained by the Assad regime, shifting the balance of the war. Additionally, the ceasefire agreements made under the guarantorship of Türkiye and Russia in 2016, while offering hope for a solution, were generally unsuccessful. This highlights the complexity of the conflict in Syria and the challenges of the resolution process.

2.2. Causes of the Civil War and the Parties Involved

The main causes of the Syrian civil war have been shaped by an authoritarian governance model, economic difficulties, and sectarian tensions. The Syrian regime is notable for being a system led by the Alawite minority in contrast to the Sunni majority. The parties to the conflict are highly diverse. The Syrian government, led by Bashar al-Assad, has continued to maintain its presence during the conflict with direct support from Russia and Iran. The opposition initially emerged as peaceful protests but later transformed into armed resistance movements. In this context, the Free Syrian Army (FSA) and other opposition groups fought against the regime with the support of various external actors. In the later stages of the war, radical organizations such as the Islamic State of Iraq and Syria (ISIS) began to operate in Syria, further complicating the conflict. Additionally, Kurdish groups, particularly the PYD/YPG, demanded autonomy in northern Syria,

receiving support from the United States during this process (BBC Turkish, 2024b; Canyurt, 2018; Milliyet, n.d.). All of these factors highlight the complexity and the multifaceted nature of the Syrian civil war, making its resolution incredibly challenging.

2.3. Intervention of Regional and Global Actors

In the Syrian civil war, many actors at both the regional and global levels have taken active roles in pursuit of their respective interests. Initially, Türkiye supported the Syrian opposition; however, over time, it has carried out cross-border military operations within the framework of its own security concerns. These operations aim to reduce the influence of terrorist organizations and ensure Türkiye's border security. The United States has provided support to opposition groups throughout the civil war and has played a significant role in the fight against ISIS. However, changes in U.S. policy towards Syria over time have affected the regional balance (İnsamer, 2023).

Russia, since 2015, has conducted direct military intervention in Syria and has become one of the most important supporters of the Assad regime. This intervention has been a critical factor in helping the regime gain an advantage in the war (BBC Turkish, 2024a). Iran, through militia forces, has provided significant military support to the Assad regime; however, this has further deepened the sectarian tensions in Syria (Canyurt, 2018). The United Nations (UN) has made various efforts to end the conflicts and achieve a political solution, but it has been unsuccessful in establishing lasting peace (İnsamer, 2023). In this context, the Syrian civil war stands out as a reflection of the power imbalances in the international system and the political interests of regional actors.

3. Humanitarian Impacts of the Syria Crisis

The Syria crisis has led to a massive refugee influx, with Türkiye hosting more than 3.6 million Syrian refugees by 2019 (Arik, 2020). This situation has significantly impacted Türkiye's economy, education, healthcare, and security sectors (Arik, 2020). The Turkish government and non-governmental organizations have responded to the crisis by providing humanitarian aid such as shelter, food, and healthcare services (Dindarik & Fidan, 2020). However, it has also highlighted the need for many humanitarian workers to be trained in conflict mapping techniques and have a professional social service background (Ak et al., 2020).

The refugee crisis has also affected Türkiye-EU relations, with migration movements from the “periphery” to the “semi-periphery” and “cen-

ter” shaping political perspectives and policies (Öztürk & Boyacı, 2022). Organizations such as the Turkish Red Crescent have played crucial roles in managing humanitarian aid logistics for refugees (Dindarık & Fidan, 2020). The crisis has led Türkiye to adopt an “open door policy” and reorganize its migration management structure post-2013 (Arik, 2020). In this context, Türkiye’s migration management strategies and its relationship with the EU play a crucial role in addressing the refugee issue.

The Syrian civil war has led to the displacement of millions of people since 2011. By 2024, the number of registered Syrians in Türkiye was reported to be approximately 2.9 million. This number reached 3.7 million in 2021, but has decreased in recent years due to returns and illegal migration to Europe. Outside of Türkiye, there are large refugee communities in neighboring countries such as Lebanon, Jordan, and Iraq. For example, around 1.5 million Syrian refugees live in Lebanon. Demographic analyses show that the majority of Syrians in Türkiye are young and of working age. However, the integration and social adaptation of this population have posed challenges, especially in terms of economic difficulties and relations with the local population.

The war has also caused significant internal displacement within Syria. Millions of people have had to move to safer areas to escape the conflict. The situation of internally displaced persons, particularly in regions like Idlib and Aleppo, has become a critical humanitarian crisis. International aid organizations are running various relief programs to improve the humanitarian situation in Syria. However, the ongoing war and security issues limit the effectiveness of these efforts. According to the United Nations, about 14 million people in Syria are in need of humanitarian aid.

The civil war in Syria has greatly disrupted the education and healthcare systems. School buildings have been damaged or destroyed in the war, making it increasingly difficult for children to receive an education. According to UNICEF, 2.5 million children in Syria are unable to attend school. Healthcare services have similarly been affected. Hospitals and clinics have either closed or lost their functionality. A significant number of healthcare workers have left the country or been killed in the war. This has increased the spread of diseases and made access to essential healthcare services more difficult. As a result, the Syria crisis is not just a political conflict; it has also brought with it a deep humanitarian crisis. The influx of refugees, internal displacement, and the collapse of essential services continue to destabilize the region.

4. International Law and Political Initiatives

The Syria crisis has led to large-scale refugee movements, and Türkiye adopted an “open door” policy, granting temporary protection status to Syrian refugees (Kahraman & İren, 2023). This crisis exemplifies the concept of “new wars,” where non-state actors, ethnic/religious motivations, and the use of social media have come to the forefront (Eker, 2015). International law, particularly humanitarian law, is applied in armed conflicts, with primary sources including the Hague and Geneva Conventions (Kahraman & İren, 2023).

The crisis has also sparked discussions on humanitarian intervention and the Responsibility to Protect (R2P) doctrine, as seen in the intervention in Libya. However, these approaches are not always in line with existing rules regarding the use of force. The ongoing Syrian civil war emphasizes the need to explore alternative solutions beyond humanitarian intervention (Sak, 2015). Türkiye’s response to the refugee influx has been in alignment with international law (Ali Kemal Nurdoğan et al., 2017).

Since the beginning of the Syria crisis, the United Nations (UN) has made various efforts in humanitarian aid, conflict resolution, and political solutions. The UN Special Envoy for Syria, established in 2012, has played an active role in conducting negotiations between the conflicting parties and seeking a resolution. However, limitations have arisen in implementing many decisions due to the veto power of Russia and China in the UN Security Council (UNSC).

Under the UN’s humanitarian efforts, organizations such as the World Food Programme (WFP) and UNHCR have provided essential life support to millions of refugees both inside and outside Syria. However, these efforts have been insufficient, particularly when it comes to accessing conflict zones.

In the pursuit of a solution to the Syria crisis, the Geneva Talks have been held. The Geneva Talks, an international initiative led by the UN, aim to support Syria’s political transition process. The Geneva Declaration, first accepted in 2012, aimed to establish a ceasefire and form a transitional government. However, due to fundamental disagreements between the regime and the opposition, this initiative failed. Another process, the Astana Process, was initiated in 2017 by Türkiye, Russia, and Iran. This process focused on reducing conflict in Syria and establishing safe zones. The guarantor countries facilitated negotiations between the conflicting parties and supported the delivery of humanitarian aid. However, this process has also failed to provide a lasting political solution, resulting only in some local-level ceasefires.

International law and political initiatives in response to the Syria crisis have achieved limited success in resolving the conflict and preventing human rights violations. The UN's humanitarian work and political negotiations have been ineffective due to veto mechanisms and conflicts of interest among international actors. Platforms such as the Astana Process and Geneva Talks have made some progress at the local level but have been insufficient in providing a permanent solution.

The Syria crisis has clearly exposed the shortcomings of the international community in conflict management and protecting human rights. Future initiatives should adopt a more inclusive and independent approach to help the parties reach a compromise.

The Syria crisis has significantly challenged the intervention efforts of the United Nations (UN) and other international organizations. The UN has made various decisions since the beginning of the conflict in Syria, but most of these decisions have been ineffective due to the vetoes of Russia and China (Ağır & Aksu, 2017). In particular, warnings regarding human rights violations and war crimes in Syria have been overshadowed by political conflicts, preventing effective intervention by the UN (AA, 2023). In 2012, the UN Security Council decided to send observers to Syria, but their ineffectiveness and the Assad regime's failure to implement decisions have raised questions about the UN's intervention capacity. Additionally, serious resource shortages have hampered humanitarian aid efforts, with only a small portion of the necessary assistance being provided.

The human rights violations and war crimes committed during the Syrian civil war have been a serious concern for international law. The UN has proposed investigations into the parties committing war crimes, but these proposals have generally been blocked due to political obstacles (Ağır & Aksu, 2017). The use of chemical weapons by the Assad regime, in particular, has drawn significant international criticism and created deep discomfort within the international community.

Organizations like Human Rights Watch continue to document human rights violations in Syria, but for these documents to be effectively used in international courts, political will is needed (Bilim ve Sanat Vakfı, 2012). Ultimately, the Syria crisis has become a situation that tests the applicability of international law. The UN's interventions have been insufficient, and attempts at resolution have often been hindered by political conflicts. The uncertainties surrounding human rights violations and war crimes further complicate the international community's stance on this crisis.

5. Türkiye's Role and Policy Analysis

Türkiye's approach to the Syria crisis has significantly changed since 2011. Initially, Türkiye adopted an "open door policy" for refugees (Bayır & Aksu, 2020), becoming the country hosting the largest refugee population in the world (Çatakli & Taşdoğan, 2024). However, this policy has led to increasing social tensions and security concerns (Bayır & Aksu, 2020). In response, Türkiye has developed multifaceted policies, including granting temporary protection status to Syrians and facilitating their safe return (Çatakli & Taşdoğan, 2024).

The refugee crisis has also affected Türkiye-EU relations, with different approaches being adopted (Sadık & Zorba, 2017). In response to security threats, particularly those posed by the PKK and PYD, Türkiye has carried out military operations in northern Syria, such as the Euphrates Shield and Olive Branch operations (Karaağaç & Acar, 2020). These operations were aimed at protecting Türkiye's borders and vital interests while addressing the complex challenges arising from the ongoing Syria crisis (Karaağaç & Acar, 2020; Çatakli & Taşdoğan, 2024). These military interventions are designed to ensure internal security and intervene in regional power dynamics. Türkiye's strategies have shaped its national security and foreign policy objectives in response to the refugee crisis and the impact of the Syrian civil war.

One of the most direct impacts of the Syria crisis on Türkiye has been the large-scale refugee influx. Since 2011, Türkiye has opened its borders, hosting millions of Syrian refugees, which has significantly affected its social and economic structures. Today, Türkiye is home to approximately 4 million Syrian refugees, making it the country with the largest refugee population in the world (İçduygu & Diker, 2017). While Türkiye's humanitarian aid efforts have garnered international praise, they have also led to economic and social integration challenges within the country.

Türkiye has engaged in military interventions in the context of border security and counterterrorism. Particularly, the activities of ISIS and the YPG/PYD in the border areas have been perceived as national security threats for Türkiye. The Euphrates Shield, Olive Branch, and Peace Spring operations carried out in this context show that Türkiye has used its military power as a regional balancing tool (Aydın & Akçapar, 2022). These operations not only aim to secure Türkiye's borders but also to establish safe zones in northern Syria.

Türkiye has played an active role in international platforms to seek a solution to the Syria crisis. The Astana Process emerged as a mechanism for reducing conflicts in Syria, initiated in 2017 by Türkiye, Russia, and Iran (Karakaya, 2020). Türkiye's goal in this process has been to protect

its interests in the region and ensure the safe return of Syrian refugees. However, the Astana Process and similar initiatives have achieved limited success due to the deepening of the Syria crisis and the ineffectiveness of the international community.

In terms of border security, Türkiye has had to confront threats arising from the power vacuum in northern Syria. The presence of organizations such as ISIS and the PYD/YPG in the region has been considered a primary security threat to Türkiye's borders. In response, Türkiye has adopted a strategy of creating safe zones and reducing security risks through cross-border operations.

Through its military operations in northern Syria, Türkiye has played an active role in securing border safety, combating terrorism, and ensuring regional stability. The Euphrates Shield Operation (2016) was conducted against ISIS, establishing a safe corridor along the Türkiye-Syria border and clearing strategic areas like Al-Bab from terrorist groups. The Olive Branch Operation (2018) targeted the Afrin region, aiming to neutralize PYD/YPG forces. The Peace Spring Operation (2019) aimed to remove PYD/YPG elements from the Tel Abyad and Ras al-Ayn regions and establish safe zones. Although these operations have provided significant gains in terms of border security and regional influence, they have also been met with various criticisms from the international community. In addition to military operations, Türkiye has pursued a multidimensional policy involving humanitarian aid, border security, and diplomatic initiatives, presenting an internationally recognized model with its refugee policies. However, the long-term effects of the Syria crisis continue to exert significant pressure on Türkiye's economic, social, and diplomatic capacities. In the future, Türkiye will need to adopt a more comprehensive approach to the crisis by increasing its humanitarian efforts and engaging in more effective cooperation with the international community.

Türkiye's active role in the Syria crisis has caused various impacts at both regional and global levels. Regionally, Türkiye's military and diplomatic initiatives have altered the balance of power in Syria and particularly limited the political space gained by the YPG. However, this has led to tensions in Türkiye's relations with Western countries, especially the United States (Altunışık & Tür, 2019). In this context, Türkiye's policies toward Syria have had regional effects and influenced the balance of international relations.

At the global level, Türkiye's refugee policy has become an important bargaining chip in its relations with the European Union. Under the Readmission Agreement signed with the EU, Türkiye has played a critical role in preventing irregular migration to Europe. This has increased Türkiye's

strategic importance in the international arena, while also creating new expectations regarding financial and logistical support for the refugee crisis (Kirişci, 2014).

The Syria crisis has been a multifaceted crisis that has tested Türkiye's capacity in foreign policy, security, and humanitarian aid. In this process, Türkiye has adopted an active policy ranging from humanitarian aid to military interventions, striving to ensure its national security while increasing its regional influence. However, these efforts have faced various challenges both domestically and internationally.

6. Solution Proposals and Future Perspectives

The international community's intervention in the crisis requires coordination in both political and humanitarian dimensions. Humanitarian aid projects and conflict resolution processes established by the United Nations (UN) are fundamental pillars of international cooperation. However, the use of veto power in the UN Security Council limits the effectiveness of interventions. The establishment of de-escalation zones through the coordination of regional actors such as Türkiye, Russia, and Iran has played a crucial role in delivering humanitarian aid (Demir & Rijnovean, 2013).

The Syria crisis has remained unresolved due to the differing interests and demands of regional and global actors, which has deepened the crisis. The intervention of national and international actors in local-level conflicts has made the resolution efforts more complex (Çağlar & Aksu, 2019).

The reconstruction process in Syria is critical for the country's sustainable development in the post-conflict period. The reconstruction of infrastructure, revitalization of the local economy, and the promotion of social cohesion are among the primary goals of this process. Resilience projects implemented by the United Nations Development Programme (UNDP) support the economic and social integration of local communities, contributing to the reconstruction process (Aksu, 2021).

The international community's intervention in the Syria crisis has been shaped by the management, diplomacy, and power balance policies of major powers. However, these approaches have further complicated the situation in Syria (Tepeciklioğlu & Eyice Tepeciklioğlu, 2015). When examined from a neorealist perspective, the interventions of Türkiye and Russia in the Syria crisis reflect their efforts to protect their national interests. This has prevented the development of a common strategy for resolving the crisis (Gürler & Yolcu Yavuz, 2023). This lack of resolution has led to limited international cooperation efforts and further complicated the solution processes.

The Syria crisis has drawn significant international attention due to Syria's strategic position and resources, significantly influencing regional and global power dynamics (Gürler & Yavuz, 2022). The crisis has led to a massive increase in the refugee population, with Türkiye becoming the primary host country (Ekici, 2019). Initially welcomed, the increasing numbers and the length of stay of Syrian refugees have led to growing hostility due to perceived threats in cultural, economic, and public service access areas (Ekici, 2019).

The crisis has also affected Türkiye-EU relations, and the Readmission Agreement signed in 2016 has been implemented in this context. However, various challenges have arisen in the implementation of this agreement (Karakoç Dora, 2020). Efforts to resolve the conflict and establish peace have been ongoing since 2011, with a focus on addressing the authoritarian regime's ethno-sectarian policies and making constitutional reforms (Orhan, 2023). However, these initiatives have largely failed due to the complexity of the situation and the involvement of multiple actors with differing interests (Orhan, 2023).

The Syria crisis is influenced not only by the complex civil war but also by regional and international dynamics. Proposed strategic approaches for resolving the crisis include establishing an inclusive political transition process, negotiation-based solutions, and increasing humanitarian aid (Fikir Turu, 2024a; International Policy Academy [UPA], 2024).

Inclusive Political Transition: Creating a political structure that represents all ethnic and religious groups in Syria is critical for long-term peace. In this context, opposition groups and the Assad regime must come together to find common ground (BBC Turkish, 2024a).

Negotiation-Based Solutions: The effective use of existing negotiation platforms such as the Astana and Geneva processes can be made more constructive with the involvement of international actors. Cooperation among regional powers such as Türkiye, Russia, and Iran plays an important role in this process (Ankara Policy Center [APM], 2024).

International Cooperation: International cooperation is vital for resolving the Syria crisis. The active role of the United Nations and other international organizations is critical for increasing humanitarian aid efforts and supporting political solutions (International Policy Academy [UPA], 2024).

Humanitarian Aid Coordination: The international community must act in a coordinated manner to resolve the humanitarian crisis caused by the war. In this regard, supporting the UN's humanitarian aid efforts and establishing safe zones in the region is important (Fikir Turu, 2024a).

Regional Cooperation: Cooperation between countries such as Türkiye, Iran, and Russia can help preserve Syria's territorial integrity. The overlapping interests of these countries present an opportunity for lasting peace (BBC Turkish, 2024a).

Syria's reconstruction is one of the greatest challenges to be faced in the post-war period. For the reconstruction process to succeed, the following elements must be considered:

Infrastructure Renewal: International financing and technical support should be provided for the reconstruction of infrastructure, which has been largely destroyed during the war. Strengthening local governments is also important in this process (Fikir Turu, 2024b).

Social Reconciliation: Achieving social reconciliation among different ethnic and religious groups is a cornerstone of the reconstruction process. In this context, social cohesion projects should be developed (Ankara Policy Center [APM], 2024).

Economic Stability: Economic development programs and increased employment opportunities are key factors in encouraging refugee returns. Without economic stability, establishing lasting peace will be difficult (Fikir Turu, 2024a).

In this context, strategic approaches to solving the Syria crisis, increasing international cooperation, and creating concrete projections for the reconstruction process are essential. Moving forward, all parties must consider their common interests, as this will play a critical role in achieving lasting peace.

The Syria crisis, with over a decade of conflict and humanitarian crises, continues to threaten regional and global stability. This situation requires that solution efforts be addressed within the framework of strategic approaches, international cooperation, and reconstruction projections. When examining the strategic approaches to resolving the crisis, it is clear that a political solution must be adopted to end the civil war. Promoting dialogue among the conflicting parties and establishing an inclusive government structure are key goals (Habertürk, 2024). At the same time, military and diplomatic measures must be applied together to reduce the influence of terrorist organizations and ensure regional stability. Türkiye's Syria policy exemplifies these strategic approaches. Türkiye has conducted military operations to defend Syria's territorial integrity and has supported political solution efforts through diplomatic initiatives (Habertürk, 2024).

In this regard, the importance of international cooperation becomes even greater. International cooperation plays a vital role in solving the Syria crisis. The Geneva Talks and Astana Process, led by the United Na-

tions (UN), have provided important platforms for ending conflicts and initiating a political transition process. However, the effectiveness of these processes depends on the harmonious and determined cooperation of international actors. The development of a common vision by regional and global powers such as the U.S., Russia, Iran, and Türkiye is critical for lasting peace (Paulo, 2023).

Following the cessation of hostilities in Syria, the reconstruction of the country will be a major priority. The reconstruction process will require comprehensive international support for the repair of infrastructure, economic development, and the restoration of social fabric. Strengthening local governments, creating employment opportunities, and promoting social cohesion are key factors in this process. Initiatives such as the “Resilience Project in Türkiye in Response to the Syria Crisis” led by the UN Development Programme (UNDP) contribute to the reconstruction process by supporting the economic and social integration of both Syrian refugees and host communities (UNDP, 2024). Ultimately, the resolution of the Syria crisis and the country’s reconstruction requires the coordinated application of strategic approaches, international cooperation, and sustainable development-focused projects. In this regard, the international community’s determined and harmonious efforts are crucial for achieving peace and stability for the Syrian people.

Conclusion

The Syria crisis emerged with the transformation of public protests into a civil war in 2011, creating widespread global impacts. At the beginning of the crisis, the Assad regime’s harsh interventions led to a broader mobilization of the population, and during this process, Syria’s internal structural problems and regional tensions deepened further. The civil war in Syria has been shaped by a combination of factors, including authoritarian governance, sectarian conflicts, and economic crises. The interventions of international actors have made the resolution of Syria’s civil war more complex. The strategic interests of major powers like the U.S., Russia, and Iran in Syria have created obstacles to resolution processes, and interventions based on the interests of multiple actors have made it harder to resolve the conflict. Despite efforts by the United Nations and other international organizations to support political transition processes, an effective solution has not been achieved.

Türkiye has become a significant actor in issues such as refugee flows and border security due to its geographical proximity and historical ties. Türkiye’s “open-door policy” and military interventions have influenced the regional security dynamics of Syria, reshaping Türkiye’s relationship

with Syria's civil war. Additionally, Türkiye has taken on a role in increasing international cooperation efforts, continuing its search for solutions to the refugee issue. However, this process has created challenges in balancing national security and humanitarian aid. The long-term impacts of Türkiye's refugee policies and the contribution of its cross-border military operations to regional stability emerge as important topics for future research.

To resolve the Syria crisis, it is essential for the international community to achieve greater coordination in their policies related to the crisis and balance differing interests around a common vision. Diplomatic initiatives should be supported by the inclusion of local actors in an inclusive political transition process. Furthermore, regional coordination mechanisms should be strengthened to ensure that humanitarian aid is delivered more effectively and rapidly. Regarding the reconstruction process, it is important to prioritize not only the physical reconstruction of infrastructure but also economic development projects and social cohesion policies. In this context, it is emphasized that sustainable peace requires the development of more comprehensive cooperation mechanisms at both local and international levels. It is crucial that the resolution process encompasses not only military aspects but also humanitarian, economic, and diplomatic dimensions.

The main findings of the study show that the conflicts in Syria have deepened due to the differing interests and interventions of international actors, making efforts to find a solution more complex. It has been determined that Türkiye's policies toward the crisis are critical in terms of regional security and humanitarian aid; however, they have also led to debates at the international level. These results highlight the need for cooperation among multiple actors to resolve the Syria crisis and suggest that international efforts must be more harmonized and effectively coordinated.

REFERENCES

- Ağır, O., & Aksu, Z. (2017). Birleşmiş Milletler'in Suriye krizine yönelik politikalarının değerlendirilmesi. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi (ASSAM - UHAD)*, 4(9), 1-18.
- Ahmed, H., & Heras, N. (2019). The implications of the Syrian conflict on regional security. *Middle East Policy Journal*, 26(3), 34-50.
- Ak, B., Karaca, O., & Demir, S. (2020). Conflict mapping techniques in humanitarian social work: A training perspective. *International Social Work Journal*, 15(4), 123-140.
- Akar, M. (2021). Türkiye'nin Suriye politikası: Bölgesel ve uluslararası dinamikler. Ankara: Uluslararası İlişkiler Araştırma Merkezi.
- Aksu, İ. F. (2021). Suriye Krizi: Bölgesel Dinamikler ve Küresel Yansımalar. TA-SAV Yayınları. <https://www.tasav.org/index.php/suriye-krizi-bolgesel-dinamikler-ve-kuresel-yansimalar.html>
- Ali Kemal Nurdoğan, M., & Others. (2017). Turkey's response to the Syrian refugee influx: Compliance with international law. *Turkish Journal of Humanitarian Studies*, 8(4), 34-56.
- Altunışık, M., & Tür, Ö. (2019). Turkey's challenges in the Syrian civil war. *Journal of International Affairs*, 18(2), 45-65.
- Anadolu Ajansı. (2023). BM örgütlerinden Suriye krizine ilişkin uyarı. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bm-orgutlerinden-suriye-krizine-iliskin-uyari-/2922680>
- Ankara Politikalar Merkezi [APM]. (2024, February 8). Orta Doğu jeopolitiğinde Suriye sorunu: Güvenlik alanında Türkiye'ye etkileri ve çözüm önerileri. <https://apm.org.tr/2024/02/08/orta-dogu-jeopolitiginde-suriye-sorunu-guvenlik-alaninda-turkiye-ye-etkileri-cozum-onerileri/>
- Arik, E. (2020). The Syrian refugee crisis and its impact on Turkey's economy and society. *Migration Studies Journal*, 12(3), 45-67.
- Ashmore, J. (1999). Syria's coup-prone past: Political instability in the Arab world. *Middle Eastern Studies*, 35(4), 24-39.
- Aydın, M., & Akçapar, B. (2022). Turkey's military operations in northern Syria: A strategic assessment. *Turkish Foreign Policy Review*, 9(1), 77-93.
- Bayır, D., & Aksu, M. (2020). Turkey's open-door policy and its social implications. *Journal of Migration Studies*, 12(3), 45-67.
- BBC Türkçe. (2024a). Suriye'de 13 yıllık iç savaş: Kritik dönüm noktaları. <https://www.bbc.com/turkce/articles/clyv79732pmo>
- BBC Türkçe. (2024b). Suriye krizinde son durum: Çatışmalar, diplomatik çabalar ve geleceğe dair beklentiler. BBC. <https://www.bbc.com/turkce/articles/cvgr5vj9xqko>

- Bilim ve Sanat Vakfı (BİSAV). (2012). Suriye krizi ve koruma sorumluluğu. https://www.bisav.org.tr/trtr/Bulten/183/1076/suriye_krizi_ve_koruma_sorumlulugu syrian_crisis_and_the_responsibility_to_protect
- Canyurt, D. (2018). Kazanamı olmayan savaş “Suriye iç savaşı”: Neden bitmedi, barış nasıl gelebilir?. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 14(4), 1103-1120. <https://doi.org/10.17130/ijmeb.2018445672>
- Çağlar, M. T., & Aksu, F. (2019). Suriye krizinde aktörler, uyuşmayan talepler ve çatışan çözümler. *International Journal of Social Inquiry*, 12(2), 507–544. <https://doi.org/10.37093/ijsi.659009>
- Çataklı, İ., & Taşdoğan, T. (2024). The Syrian refugee crisis: Turkey’s multidimensional policies. *Turkish Journal of Social Policy*, 8 (2), 89-112.
- Çelik, H. (2020). Suriye krizi ve Türkiye’nin stratejik müdahaleleri. *Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 12(3), 45-67.
- Demir, F. (2019). Türkiye’nin Suriye krizindeki insani ve güvenlik boyutları. *Uluslararası Politika ve Strateji Araştırmaları*, 7(1), 98-120.
- Demir, S., & Rijnoveanu, C. (2013). Suriye krizinin küresel ve bölgesel politik dinamikler üzerine etkisi. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 13(1), 55–77.
- Dindarık, E., & Fidan, M. (2020). Humanitarian aid logistics operations in Turkey: The case of Syrian refugees. *Journal of Humanitarian Studies*, 9(2), 78-94.
- Eker, M. (2015). New wars and the role of non-state actors in the Syrian civil war. *Middle Eastern Conflict Studies*, 7(1), 45-67.
- Ekici, E. (2019). The social and economic impacts of Syrian refugees in Turkey. *Migration and Society Review*, 11(3), 89-112.
- Emadi, H. (2011). Authoritarian consolidation under the Assad regime. *The Middle East Journal*, 65(3), 50-67.
- Fikir Turu. (2024a). 2024’te Suriye’yi ne bekliyor: Göç, çatışma, diplomasi. <https://fikirturu.com/jeo-politika/2024te-suriyeyi-ne-bekliyor-goc-catisma/>
- Fikir Turu. (2024b). Suriye’de tam teşekküllü halk devrimi. <https://fikirturu.com/jeo-politika/8-aralik-2024-suriyede-tam-tesekkullu/>
- Gürler, A. Y., & Yolcu Yavuz, S. (2023). Suriye krizine neorealist perspektifle Türkiye Cumhuriyeti ve Rusya Federasyonu’nun yaklaşımı: 1957 & 2011 krizleri. *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 9(2), 207–246. <https://doi.org/10.26513/toed.1200982>
- Gürler, M., & Yavuz, H. (2022). Strategic implications of the Syrian crisis on regional and global power dynamics. *Journal of Middle Eastern Studies*, 14(2), 45-67.
- Habertürk. (2024). Suriye’nin geleceği: Çatışmalar, bölgesel dinamikler ve Türkiye’nin stratejik rolü. <https://www.haberturk.com>
- Hinnebusch, R. (2006). Syria: Revolution from above. Routledge.

- Hove, M., & Mutanda, D. (2014). The Arab Spring and its implications for the Syrian civil war. *Journal of African and Asian Studies*, 49(2), 210-230.
- INSAMER. (n.d.). Yerel isyandan uluslararası iç savaşa: 13. yılında Suriye iç savaşı. <https://www.insamer.com/tr/yerel-isyandan-uluslararası-ic-sava-sa-13-yilinda-suriye-ic-savasi.html>
- International Crisis Group. (2012). The challenge of Syria's political transition (Middle East Report Issue:139).
- İçduygu, A., & Diker, E. (2017). Syrian refugees in Turkey: Challenges and opportunities. *Migration Studies*, 15(1), 56-78.
- Kahraman, S., & İren, E. (2023). The open door policy and temporary protection status in Turkey: Legal and social implications of the Syrian crisis. *Journal of Migration and Refugee Studies*, 15(2), 123-140.
- Karaağaç, S., & Acar, H. (2020). Military operations in northern Syria: An analysis of Turkey's security strategy. *Defence and Security Studies*, 15(1), 67-90.
- Karakaya, A. (2020). The Astana process and Turkey's role in the Syrian peace talks. *International Diplomacy Quarterly*, 12(2), 89-102.
- Karakoç Dora, S. (2020). The 2016 readmission agreement and Turkey-EU relations in the context of the refugee crisis. *European Policy Journal*, 8(4), 34-56.
- Kaya, Z. (2022). Türkiye'nin askeri operasyonları ve Suriye krizi. İstanbul: Strateji Yayınları.
- Khatib, L. (2011). The Syrian uprising: A new era for the Arab world? Chatham House.
- Kirişçi, K. (2014). Turkey and the Syrian refugee crisis: A humanitarian and security challenge. Washington: Brookings Institution.
- Landis, J. (2018). Syria: A history of the last hundred years. Yale University Press.
- Lynch, M. (2012). The Arab uprising: The unfinished revolutions of the new Middle East. PublicAffairs.
- Milliyet. (n.d.). Suriye'de neden iç savaş çıktı?. <https://www.milliyet.com.tr/molatik/dunya/suriyede-neden-ic-savas-cikti-70300>
- Musarurwa, H., & Kaye, P. (2017). From Cold War to clash of civilizations: The role of global powers in the Syrian conflict. *Global Policy Review*, 15(3), 56-74.
- Münnich, R. (2018). The Syrian civil war: Roots and global implications. *Journal of International Affairs*, 23(4), 112-130.
- Orhan, M. (2023). Ethno-sectarian politics and constitutional challenges in the Syrian peace process. *International Journal of Conflict Resolution*, 17(1), 67-90.

- Özdemir, Ç. (2016). Suriye’de iç savaşın nedenleri: Otokratik yönetim mi, bölgesel ve küresel güçler mi?. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 81-102.
- Öztürk, A., & Boyacı, M. (2022). Migration dynamics from the periphery to the core: Turkey-EU relations in the context of the Syrian refugee crisis. *European Policy Review*, 8(1), 56-73.
- Paulo, D. (2023). The role of international cooperation in resolving the Syrian conflict. *Middle East Policy Journal*, 15(3), 78–93.
- Phillips, C. (2016). The battle for Syria: International rivalry in the new Middle East. Yale University Press.
- Sadık, G., & Zorba, E. (2017). Turkey-EU Relations in the Context of the Refugee Crisis: Diverging Perspectives. *European Policy Review*, 6(4), 34-56.
- Sak, F. (2015). Humanitarian intervention and the responsibility to protect: Lessons from Libya and implications for Syria. *Global Policy Review*, 10(3), 89-105.
- Syam, M., & Hasaruddin, H. (2024). The Assad legacy: Political transformation and conflict in Syria. *Asian Journal of Middle Eastern Studies*, 18(2), 89-105.
- Taylor, S. (2020). Ethnic and religious pluralism in Syria: Historical and contemporary dynamics. *Middle East Policy Journal*, 27(1), 45-62.
- Tepeciklioğlu, A., & Eyice Tepeciklioğlu, E. (2015). Teoriden pratiğe: Suriye krizi ve uluslararası toplum. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 70(1), 163–193. <https://doi.org/10.16987/ausbf.46378>
- Uluslararası Politika Akademisi [UPA]. (2024, Aralık 3). Suriye krizinde güncel gelişmeler. <https://politikaakademisi.org/2024/12/03/suriye-krizinde-guncel-gelismeler/>
- UNDP. (2024). Suriye krizine yanıt olarak Türkiye’de dayanıklılık projesi. <https://www.undp.org>
- United Nations Human Rights Council. (2012). Report of the independent international commission of inquiry on the Syrian Arab Republic (A/HRC/19/69).
- World Bank. (2014). The impact of the Syrian conflict on the economy and human development. Yılmaz, E. (2023). Suriye krizinde Türkiye’nin rolü ve etkileri. *Bölgesel Güvenlik ve Politika Analizleri*, 9(2), 120-134.
- Zisser, E. (2014). The Syrian civil war: The impact on regional stability. *Middle Eastern Studies*, 50(4), 1-17.

BİBLİYOMETRİK ANALİZLERLE TÜRKİYE’NİN AVRUPA BİRLİĞİNE ÜYELİĞİ

Çağla EDİZ¹

1. GİRİŞ

Türkiye, 1959 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu’na (AET) ortak üyelik için başvuru yapmış ve 12 Eylül 1963’te, “Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Ekonomik Topluluğu Arasında Ortaklık Anlaşması” olarak bilinen Ankara Anlaşması’nı imzalayarak bu süreçte önemli bir adım atmıştır. Ancak sonrasında bütün çabalarına rağmen Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üyeliği gerçekleşmemiştir. Avrupa ülkeleri, Türkiye’nin demografik, ekonomik ve kültürel özelliklerinin AB için ek maliyetler yaratacağına inanarak, Ankara’nın üyelik başvurusuna olumlu bir yanıt vermemiştir (Mohapatra, 2011). AB üyelik süreci zaman zaman olumsuz gelişmelerle karşılaşmış olsa da Türkiye, bu sürece büyük önem atfetmiş ve Dışişleri Bakanlığı bünyesinde Avrupa Birliği Başkanlığı’nı kurmuştur. Bu birim, AB katılım müzakerelerini yürütmek ve diğer ilgili kurumlarla iş birliği yapmakla sorumludur (TC Dışişleri Bakanlığı, 2022). Ancak, bu çabalara rağmen, kültürel ve dini farklılıklar ya da sözde insan hakları ihlalleri gibi gerekçelerle Türkiye’nin AB üyeliği bir türlü kabul edilmemiştir (Dahlman, 2004). Üye ülke sayısının artmasıyla birlikte, katılım için gereken oybirliği sağlanması zorlaşmış ve Türkiye’nin üyelik süreci daha da karmaşık hale gelmiştir. Ayrıca, AB üyesi ülkelerin, PKK/PYD/YPG ve FETÖ gibi terör örgütlerine verdiği destek, Türkiye’de büyük bir hayal kırıklığı yaratmıştır. Soğuk Savaş’ın sona ermesinin ardından, AB üyeleri, Türkiye’ye olan stratejik ihtiyaçlarının azaldığını ifade etmeye başlamış ve bu da AB-Türkiye ilişkilerinde bir mesafe oluşturmuş, Türkiye’nin üyelik sürecine karşı olan direncini artırmıştır (Ercan, 2017).

1999 yılında Avrupa Birliği, Kopenhag Kriterleri’ni yerine getirdiklerinde Hırvatistan, Makedonya, Arnavutluk, Yugoslavya Federal Cumhuriyeti ve Bosna-Hersek’e adaylık statüsü verirken, Türkiye’ye yönelik çifte standart sergilemiştir. Bu tutarsız politikaları, Türkiye’de AB’ye yönelik ciddi bir güven bunalımına neden oldu (Börzel, 2011). 2011 yılında yapılan söz konusu tutarsızlığı ele alan bir çalışmada, AB üyeliği bulunan 27 ülke ve Türkiye arasındaki sürdürülebilir kalkınma farkları incelenmiş

¹ Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü, cediz@sakarya.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0793-3722.

ve 2008 yılına ait veriler kullanılarak, sürdürülebilir kalkınma göstergeleri Ward's Tekniğiyle kümelendirilmiştir. Bu göstergeler arasında kişi başına düşen Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH), AR-GE harcamalarının GSYİH'ya oranı, işsizlik oranı ve yenilenebilir enerji kaynaklarından elektrik üretiminin toplam elektrik tüketimine oranı yer almıştır. Kümeleme sonucunda, Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma düzeyinin AB ortalamasıyla uyumlu olduğu ve AB ülkeleriyle büyük bir fark göstermediği, farklılık gösteren tek ülkenin ise Romanya olduğu belirlenmiştir (Ada, 2015). Avrupa Birliği'nin Türkiye'deki etkisi, özellikle 2000-2005 yılları arasında belirginleşmiş olsa da, müzakerelerdeki belirsizlikler ve iç politik gelişmeler bu reformların hızını kesmiştir (Kubicek, 2011).

Türkiye'nin AB üyeliğinin önündeki engeller yalnızca hükümetlerin tutumlarıyla sınırlı değildir. AB üyesi ülkelerin vatandaşlarında da Türkiye'nin üyeliğine yönelik olumsuz bir tavır söz konusudur. 2011 yılında Gerhards ve Hans tarafından yayımlanan bir makalede, Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyeliği konusunda AB vatandaşlarının tutumları incelenmiştir. Analiz, AB genelinde vatandaşların çoğunluğunun Türkiye'nin üyeliğine karşı çıktığını ortaya koymaktadır. Bu karşıtlığın dört ana faktör tarafından şekillendiği vurgulanmaktadır: Türkiye'nin üyeliğinin ekonomik yönü, kültürel farklılık algısı, siyasi ideoloji ve AB'ye yönelik genel tutumlar. Makale, Türkiye'nin üyelik sürecinin AB vatandaşlarının eğilimleriyle şekillendiğine dikkat çekmektedir (Gerhards & Hans, 2011).

Benzer bir çalışmada, AB vatandaşlarının Türkiye'nin üyeliğine karşı olan tutumlarının, ekonomik çıkarlar yerine grup düzeyindeki çıkarlar ve Türk göçüne dair tehdit algılarından kaynaklandığı ifade edilmiştir (McLaren, 2007). Bunu destekleyen bir diğer araştırma, AB'nin Türkiye'ye karşı tutumunu yansıtan kamuoyu görüşlerinde, kimlik ve göçmen karşıtlığının, ekonomik faktörlerden daha önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır (de Vreese et al., 2008).

2015 mülteci krizinin kamuoyu üzerinde AB ve ulusal hükümetlere yönelik tutumları nasıl etkilediğine dair yapılan bir çalışmada ise, mülteci akışının ve medyanın bu konuya ilgisinin, özellikle sağ görüşlü ve göçmen karşıtı vatandaşlar arasında Avrupa şüpheciliğini artırdığı tespit edilmiştir. Ayrıca, AB'ye yönelik mülteci akışının, ulusal parlamentolara karşı hoşnutsuzluğu etkilediği ancak bu etkinin AB düzeyine kıyasla daha zayıf olduğu ifade edilmiştir. Medyanın, kamuoyundaki değişimlerde önemli bir aracılık rolü oynadığı vurgulanan çalışmada bu etkilerin, vatandaşların önceden var olan tutumlarına bağlı olarak değiştiği ve genel olarak AB desteğinin azalarak tutumların daha fazla kutuplaşmasına yol açtığı sonucuna ulaşılmıştır (Harteveld et al., 2018).

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik süreci, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerindeki sivil-asker ilişkilerinin demokratikleşmesinde etkili olan dışsal faktörlerden biri olarak öne çıkmaktadır (Güney & Karatekelioğlu, 2005). Oğuzlu Türkiye'nin Batı ile gelecekte Irak, PKK/YPG, Suriye, Ortadoğu'daki siyasal süreçler ve İran gibi konularda artan anlaşmazlıklar yaşayacağını ve bu gelişmelerin Batı ile Türkiye arasındaki ilişkilerde belirleyici bir rol oynayacağını vurgulamıştır (Oğuzlu, 2008).

Türkiye'nin AB üyeliği hiç gerçekleşmemiş olsa da, araştırmacılar ve akademisyenler bu konuya büyük bir önem vermiş, konuyla ilgili birçok yayına imza atmışlardır. Bu yayınların incelenmesi, Türkiye'nin AB üyeliği sürecindeki eğilimlerin ve dinamiklerin anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda, yüksek kaliteli makalelere ulaşmak amacıyla ilgili çalışmalar Web of Science platformundan temin edilmiştir.

2. VERİ İNDİRME

Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyeliği ile ilgili makaleleri incelemek için 16.12.2024 tarihinde, konu ile ilgili kelimeleri içeren dökümanların Web of Science'dan indirilmesi için aşağıdaki sorguyu çalıştırıldı.

TS=(“European Union” or “EuropeanUnion” or “EU”) and TS=(“-Turkey” or “Türkiye” or “Turkiye”) and TS=”membership”

Sorgu sonucunda 621 kayıta ulaşıldı. Öncelikle araştırma alanı kategorisinde kapsam dışı olarak gördüğümüz fizik, akustik, bitki bilimi gibi araştırma alanlarındaki makaleleri eledik. Böylece indirilen makale sayısı 608'e düştü. Bu kayıtlardan makaleleri, review ve erken görünümde olan makaleleri de içerecek şekilde filtreledik. Böylece filtreleme sonucunda ekran değerlendirmelerinden geçerek yayınlanması uygun bulunan daha kaliteli yayınları araştırmamızda bıraktık. Filtreleme sonrasında kayıt sayısı 519 adede düştü. Bu makaleler farklı istatistiksel analizler kullanılarak analiz edildi.

3. BULGULAR

Bu bölümde farklı istatistiksel veriler değerlendirilmiştir. Türkiye'nin AB'ye üyeliğinin analiz edilebilmesi için önemli kavramların gösterildiği kelime bulutu oluşturuldu. Ayrıca bu kapsamda yayıncılar bazında üretken ülkeler, yazarlar bazında üretken ülkeler, en üretken dergiler, yayınların en sık yer aldığı araştırma alanları, yayınlanan indeks dağılımları, en çok yayına sahip yazarlar, en çok yayın yapan üniversiteler ve en çok atıf alan makaleler incelendi.

3.1. Kelime Bulutu

Kelime bulutu, incelediği metin külliyatındaki sık kullanılan kelimelerin görsel bir temsildir ve kelime analiz edilen metinde ne kadar sık görünüyorsa, kelime bulutunda o kadar büyük görünmektedir (Atenstaedt, 2012) Kelime bulutları külliyatın odak noktalarının görülmesine yardımcı olur. Kayıtlardaki anahtar kelimeler, özet ve başlık dizelerinin birleştirilmesiyle ortaya çıkan külliyatta en sık kullanılan kelimelere bakıldığında beklenebileceği gibi en sık kullanılan kelimeler, makalelerin filtrelenmesinde kullanılan, Türkiye, Avrupa, birlik ve üyelik kelimeleridir. Bunların dışında politika, analiz, problem, genişleme, müzakere, reform, demokrasi, güvenlik, askeri, enerji, enstitü ve insan kelimeleri dikkat çekicidir. AB'ye mevzuat uyumu dolayısıyla Türkiye'de sağlıkta, güvenlikte, eğitimde, kamu yönetimi gibi birçok alanda reform çalışmaları yapıldığından (Sağlam et al., 2011) (Kapar, 2021)(Yılmaz, 2015) bu kelimelerin külliyatta sıkça yer alması da beklenebilir.

Figür 1. Türkiye AB üyeliği makaleleri kelime bulutu

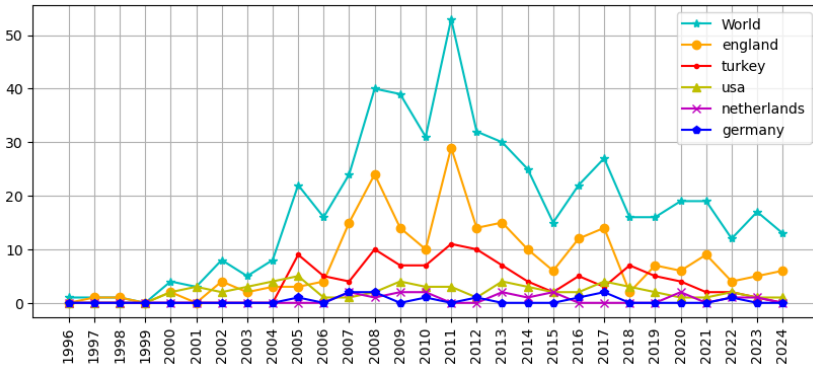
3.2. Yayıncılar Bazında Üretken Ülkeler

Türkiye'nin AB'ye üyeliği ile ilgili makalelerin en çok yayınlandığı ülkeler, sırasıyla İngiltere, Türkiye ve Amerika'dır. Makalelerin %42,9'luk bir kısmı İngiltere menşeli yayınevleri tarafından yayınlanmıştır. Türkiye'de yer alan yayın evleri makalelerin %23,1'lik oranını yayınlarken, makalelerin %12,1'lik kısmı Amerika menşeli yayınevleri tarafından yayınlandı (Tablo 1).

Tablo 1. Yayıncılar Bazında Üretken Ülkeler

Sıra	Ülke	Kodu	Sayı	%
1	İngiltere	GBR	223	42,9
2	Türkiye	TUR	120	23,1
3	Amerika	USA	63	12,1
4	Hollanda	NLD	16	3,0
5	Almanya	DEU	11	2,1

Konu ile ilgili WoS makalelerinin ilki 1996 yılında yayınlanmıştır. Bu makale, “International Sugar Journal” adlı dergide yayınlanan ve Türkiye’nin AB’ye girebilmesi için radikal ekonomik reformlara ihtiyaç duyulduğunu belirten “Turkish privatisation plans proceed slowly (Türkiye’nin özelleştirme planları yavaş ilerliyor)” adlı makaledir (Figür 2). En yüksek yayın sayısına 2011 yılında 53 adetle ulaşıldı. İkinci en fazla yayının yapıldığı yıl ise 2008 yılıdır. 2011 yılına kadar artma eğiliminde olan yayınların, 2011 sonrasında düşme eğilimi gösterdiği görülmektedir. Bu durum, Türkiye’nin AB’ye girebilme umutlarının Türkiye nezdinde azalmasının göstergesi olabilir. 2016 yılında yaşanan FETÖ olaylarında AB ülkelerinin Türkiye’nin değil de darbecilerin yanında yer alması ilişkileri kopma noktasına getirmiş ve bu konu ile ilgili çalışmalarda düşüşe neden olmuştur (Ercan, 2017).

Figür 2. Yayın yapan ülkeler ve yıllar bazında yayın sayıları

3.3. Yazarları Bazında En Üretken Ülkeler

Türkiye’nin AB’ye üyeliği ile ilgili WoS makalelerine ait yazar ülkeleri değerlendirildiğinde, beklenebileceği üzere yarısından fazlasının adres bilgilerinin Türkiye kayıtlı olduğu görülmektedir. Türkiye’yi sırasıyla Amerika, İngiltere, Hollanda ve Almanya’da ikamet eden yazarlar izle-

mektedir. Bu konuya ilgi gösteren yazarların yaklaşık beşte dördü bu beş ülkede ikamet etmektedir.

Tablo 2. Yazarları Bazında En Üretken Ülkeler

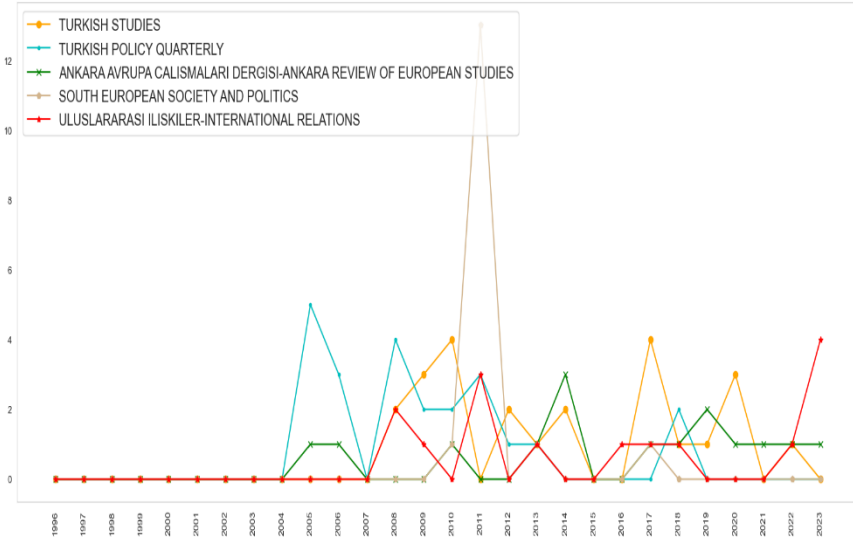
Sıra	Ülke	Kodu	Sayı	%
1	Türkiye	TUR	367	52,2
2	Amerika	USA	77	10,9
3	İngiltere	GBR	48	6,8
4	Hollanda	NLD	33	4,6
5	Almanya	DEU	32	4,5

3.4. En Üretken Dergiler

Türkiye'nin AB'ye üyeliği ile ilgili en çok yayın yapan dergilere bakıldığında, en fazla yayının 26 yayın sayısı ile "Turkish Studies" adlı dergi tarafından yapıldığı görülmektedir (Tablo 3). Bu dergi "Routledge Journals, Taylor & Francis Ltd" yayınevi tarafından İngiltere'de yılda 5 sayı olarak yayınlanan bir dergidir. "Turkish Studies" dergisi aynı zamanda bu 5 dergi içinde en fazla atıf sayısına sahiptir. Bu dergiyi bu konudaki yayın sayısının çokluğu bakımından "Turkish Policy Quarterly" ve "Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi" takip eder. Makale başına düşen atıf sayılarına bakıldığında, bu beş dergiden en fazla makale başına atıf alan derginin "South European Society And Politics" dergisi olduğu görülmektedir. Bu dergi aynı zamanda. 2011 yılında "Türkiye ve Avrupa Birliği: Katılım ve Reform" özel sayısı dolayısıyla konu ile ilgili çok sayıda makale yayınlamıştır (Figür 3). Bu özel sayıda en çok atıf alan makale "Interacting Actors: The EU and Civil Society in Turkey"dir (İçduygu, 2011) Bu makale, Türkiye'deki sivil toplum örgütlerinin Avrupa Birliği (AB) ile ilişkilerde görünürlüğüne ve etkisine odaklanmaktadır. AB'nin sunduğu teşviklerin sivil toplumu güçlendirdiği düşünülse de, makale AB'nin etkisinin ikircikli olduğunu ve sivil toplumun üyelik sürecine katkısının kararsız kaldığını savunur. Bu durum, AB genişleme rejiminin işleyiş sorunları, Türkiye'deki devlet-toplum ilişkilerinin dinamikleri ve sivil toplum alanındaki sosyo-politik kültürel mirasla açıklanmaktadır.

Tablo 3. En Üretken Dergiler

	Dergi	Sayı	%	Atf	S/A
1	Turkish Studies	26	5.0	383	14,7
2	Turkish Policy Quarterly	23	4.4	36	1,5
3	Ankara Avrupa Calismalari Dergisi	17	3.2	6	0,3
4	South European Society And Politics	16	3.0	250	15,6
5	Uluslararası İlişkiler	15	2.8	50	3,3
6	Insight Turkey	14	2,7	96	6,9
7	Southeast European And Black Sea Studies	14	2,7	88	6,3
8	Journal Of Balkan And Near Eastern Studies	12	2,3	158	13,2
9	Journal Of Contemporary European Studies	11	2,1	72	6,5
10	Jcms-Journal Of Common Market Studies	10	1,9	281	28,1

Figür 3. Dergiler ve yıllar bazında yayın sayıları

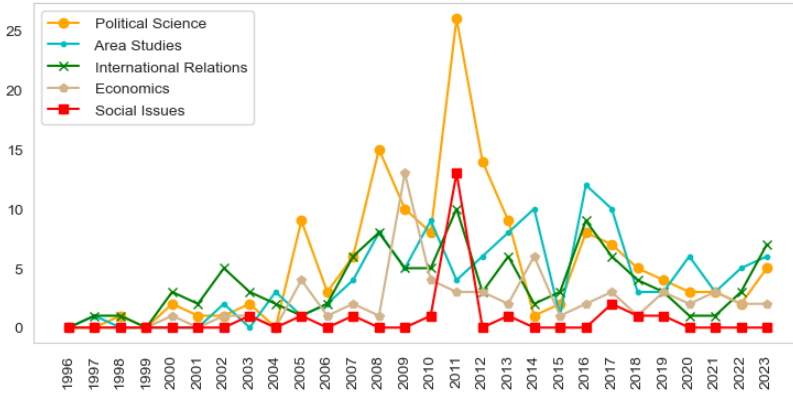
3.5. Yayınların En sık Yer Aldığı Araştırma Alanları

Türkiye'nin AB'ye üyeliği ile ilgili yayınların en yüksek oranda siyaset bilimi kategorisinde yer aldığı görülmektedir. Siyaset bilimi kategorisinde yer alan makaleler, tüm makalelerin %29,1'ini oluşturmaktadır. Bu kategoriyi, %22,9'luk oranla alan çalışmaları ve %19,8'lik oranla uluslararası ilişkiler kategorileri takip etmektedir (Tablo 4)

Kategorilerin yıllar bazında dağılımlarına bakıldığında, 2004 yılına kadar uluslararası ilişkiler alanında daha çok yayın yapıldığı, konuya ilginin arttığı 2005 ile 2013 yılları arasında en çok siyaset bilimi kategorisinde yayın yapıldığı görülmektedir. Diğer yandan 2016 yılı, alan çalışmaları ile ilgili en fazla yayının yapıldığı ve aynı zamanda tüm kategoriler içinde, alan çalışmaları ile ilgili o sene en çok yayın yapılan yıl olmuştur (Figür 4).

Tablo 4. Makalelerin En Çok Atandığı Araştırma Alanları

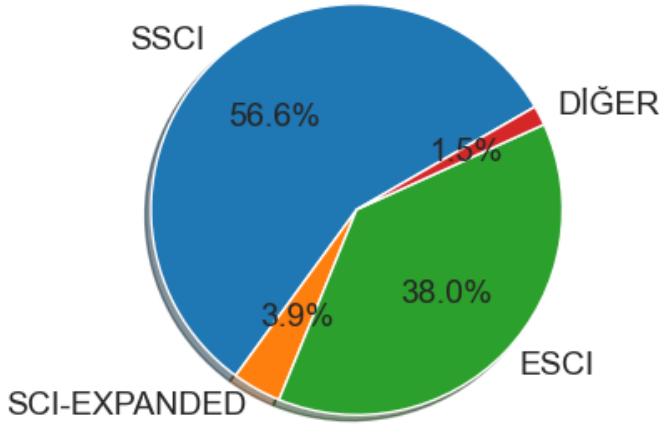
Sıra	WoS Kategorileri	Sayı	%	Atıf	Atıf/Sayı
1	Siyaset Bilimi	151	29,1	2000	13,2
2	Alan Çalışmaları	119	22,9	1049	8,8
3	Uluslararası İlişkiler	103	19,8	1083	10,5
4	Ekonomi	62	11,9	545	8,8
5	Sosyal Sorunlar	22	4,2	378	17,2

Figür 4. Araştırma Alanı ve Yıllar Bazında Yayın Sayıları

3.6. Yayınlanan İndeks Dağılımları

Yayın yapılan dergiler, tarandıkları indekse göre daha prestijli kabul edilen sınıfa atanarak incelendiler. Başka bir deyişle, makalelere indeks atamaları gerçekleştirilirken, öncelik SSCI indeksine, eğer SSCI indeksinde taranmıyorsa SCI-E indeksine ve her ikisinde de taranmıyorsa ESCI indeksine verildi. Makalenin üç indekste de taranmaması halinde indeks bilgisi diğer olarak değerlendirildi. Bu değerlendirmenin sonucunda Türkiye'nin AB'ye üyeliği ile ilgili makalelerin, %56,6 bir oranla SSCI'da tarandığı, bunu %38'lik oranıyla ESCI'da taranan dergilerin izlediği görüldü (Figür 5).

Figür 5. Makalelerin tarandığı indekslere göre dağılımları

3.7. En Çok Yayına Sahip Yazarlar

Türkiye'nin AB'ye üyeliği ile en üretken yazarlara bakıldığında, en yüksek yayın sayısı olan beş yayın sayısına sahip dört yazar bulunmaktadır (Tablo 5). Bunlardan biri at the London School of Economic'de Güneydoğu Avrupa siyasetiyle ilgilenen James Ker-Lindsay, ikincisi University of Amsterdam'da Avrupa Birliğine karşı tutumları inceleyen Rachid Azrout, üçüncüsü de yine University of Amsterdam'da yapay zeka ve toplum profesörü olarak görev yapmakta olan Vreese, Claes H., dördüncüsü ise 2014 yılından itibaren Türkiye Cumhuriyeti MEF Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yapan Beken Saatçioğlu'dur. Bu beş yazarın içinde en yüksek atıf sayısına sahip yazar, 227 atıfla, Vreese, Claes H.'dir.

Tablo 5. En Üretken Yazarlar

Yazar	Sayı	Atıf	Ülke	Atıf/Sayı
Ker-Lindsay, J	5	43	İngiltere	8,6
Azrout, R	5	120	Hollanda	24
De Vreese, CH	5	227	Hollanda	56,75
Saatçioğlu, B	5	62	Türkiye	15,5

3.8. En Çok Yayın Yapan Üniversiteler

Türkiye'nin AB'ye üyeliği ile ilgili ondan fazla makale yayınlayan dokuz üniversite bulunmaktadır. Bu üniversitelerde yayınlanan makaleler, toplam makalelerin %23,1'ini oluşturmaktadır. Bu dokuz üniversiteden sekizi Türkiye'de ve biri Hollanda'da bulunmaktadır. En çok yayın sahibi üniversite 16 yayınlı İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi'dir. Bu üniversiteyi 14 yayınlı üç üniversite (Bahçeşehir Üniversitesi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi ve Koç Üniversitesi) takip etmektedir. En yüksek atıfa sahip üniversite ise üretkenlikte dokuzuncu sırada yer alan University of Amsterdam'dır (Tablo 6).

Tablo 6. En üretken Üniversiteler

Sıra	Üniversite	Sayı	%	Ülke	Atıf	Atıf/ Sayı
1	İhsan Dogramaci Bilkent Universitesi	16	3,1	Türkiye	394	24,6
2	Bahcesehir Universitesi	14	2,7	Türkiye	50	3,6
3	Ortadoğu Teknik Üniversitesi	14	2,7	Türkiye	231	16,5
4	Koc Universitesi	14	2,7	Türkiye	417	29,8
5	Sabancı Universitesi	13	2,5	Türkiye	236	18,2
6	İstanbul Universitesi	13	2,5	Türkiye	64	4,9
7	İstanbul Bilgi Universitesi	12	2,3	Türkiye	127	10,6
8	Ankara Universitesi	12	2,3	Türkiye	24	2,0
9	University Of Amsterdam	12	2,3	Hollanda	484	40,3

3.9. En Çok Atıf Alan Makaleler

WoS'da en çok atıf alan yayınlara bakıldığında, ilk sırada Emin Fuat Keyman'ın 2007 yılında "Theory Culture & Society" da yayınlanan "Modernity, secularism and Islam - The case of Turkey (Modernlik, laiklik ve İslam - Türkiye örneği)" adlı makalesi gelmektedir (Keyman, 2007). Makale WoS platformunda 139 atıfa sahiptir. Bu makalede Türk laikliğinin, devlet merkezli yönetim biçiminin demokratik laik bir siyasete dönüştürülmesi gerektiğini savunulmaktadır. Makale, Türkiye'nin modernleşme sürecinde farklılıklarla bir arada yaşamanın daha uyumlu ve hoşgörülü bir yolu olarak "demokratik laik tahayyül" kavramını öneriyor. Bu yaklaşım, dini talepleri anlamayı ve eleştirel bir şekilde değerlendirmeyi hedefliyor. Ayrıca makalede, Türkiye'nin Avrupa'nın demokrasi ve çok kültürlülük normlarına uyum sağlayarak, Avrupa toplumunun doğal bir üyesi olarak algılanmasına katkıda bulunabileceği vurgulanmaktadır. 129 atıf ile en çok atıf alan ikinci sıradaki makale ise "(In)direct Framing Effects: The Effects

of News Media Framing on Public Support for Turkish Membership in the European Union-(Dolaylı) Çerçeveleme Etkileri: Haber Medyası Çerçevelemesinin Avrupa Birliği'nde Türkiye Üyeliğine Yönelik Kamu Desteği Üzerindeki Etkileri” adlı Claes H. de Vreese ve arkadaşları tarafından yazılmış ve 2010 tarihinde “Communication Research” dergisinde yayınlanmıştır. Bu makale, medya içerik analizi temelinde, haber çerçevelemesinin Türkiye’nin Avrupa Birliği (AB) üyeliğine olan destek üzerindeki etkilerini incelemektedir. İlk deneysel çalışma (n = 304), olumlu bir haber çerçevesine maruz kalan katılımcılar ile olumsuz bir çerçeveye maruz kalanlar arasında Türkiye’nin AB üyeliğine yönelik destek seviyesinde anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymuştur. Ankete entegre edilen ikinci bir deneysel çalışmanın bulguları (n = 1.632) bu sonuçları doğrulamış ve çerçevelerin belirli konuların önem algısını etkilediği hipotezini test etmiştir. Olumsuz çerçevelerin olumlu çerçevelere kıyasla daha güçlü etkiler yarattığını, ancak yüksek siyasi bilgi düzeyine sahip bireylerin olumlu çerçevelemeden daha fazla etkilendiğini ortaya koymuştur. Üçüncü en yüksek atıfa sahip “Explaining opposition to Turkish membership of the EU (Türkiye’nin AB üyeliğine karşı muhalefetin açıklanması)” adlı makalesinde McLaren (2007), Türkiye’nin AB üyelik sürecine yönelik AB vatandaşlarının tutumlarını incelemiştir. Çalışmasında, ekonomik çıkarların tutumlar üzerinde etkisiz olduğunu, buna karşın grup düzeyindeki çıkarların ve Türk göçünün oluşturduğu tehdit algısının üyeliğe yönelik düşmanlığı açıklamada daha belirleyici olduğunu vurgulamaktadır (McLaren, 2007)

Tablo 7. En çok atıf alan makaleler

Makale Adı	Yazarlar	Yıl	Atıf
Modernity, secularism and Islam - The case of Turkey	Keyman, EF	2007	139
(In)direct Framing Effects: The Effects of News Media Framing on Public Support for Turkish Membership in the European Union	de Vreese, CH vd.	2011	129
Explaining opposition to Turkish membership of the EU	McLaren, LM	2007	98

4. Sonuç

Türkiye, 1959 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu’na (AET) üyelik başvurusunda bulunarak Avrupa ile ilişkilerini güçlendirme amacını güden uzun soluklu bir sürecin ilk adımını atmıştır. Bu başvuru, Türkiye’nin Batı ile entegrasyon sürecinin temel taşlarından biri olmuş ve zaman içinde Türkiye’nin Avrupa Birliği (AB) ile olan ilişkilerini derinleştirme için önemli bir zemin oluşturmuştur. Türkiye’nin AB üyeliği için gösterdiği

çaba, yalnızca diplomatik anlamda değil, aynı zamanda ekonomik ve toplumsal düzeyde de kendini göstermiştir. Üyelik süreci boyunca Türkiye, birçok kez zaman, kaynak ve maliyet harcayarak bu hedefe ulaşmaya çalışmıştır. Ancak, bu süreç, hedefe ulaşma konusunda hayal kırıklığı olmuş ve Türkiye'nin AB üyeliği sürekli olarak ertelenmiştir.

Bu süreç, akademik alanda da geniş şekilde ele alınmış ve Türkiye'nin AB üyeliği süreci üzerine birçok bilimsel çalışma yapılmıştır. Türkiye'nin AB üyeliğiyle ilgili yapılan makale sayısı 2011 yılına kadar artış göstermişken, üyelik olasılıklarının giderek zayıflaması ve sürecin belirsizliklerle şekillenmesi, çalışmaların sayısının 2011 sonrasında düşmesine neden olmuştur. Bu dönemde Türkiye'nin AB'ye üyelik süreci konusunda yapılan akademik çalışmaların çoğunun Türkiye merkezli araştırmacılar tarafından yapılmış olması dikkat çekicidir. Özellikle Türkiye'deki dokuz üniversitenin sekizi, bu alandaki en fazla yayına sahip olan kurumlar arasında yer almaktadır. Ancak, bu konuda en çok atıf alan makalelere bakıldığında, yabancı akademisyenlerin Türk yazarlara kıyasla daha fazla atıf aldığı görülmektedir. Bu durum, Türkiye'nin kendi stratejik yaklaşım ve görüşlerini yeterince etkili bir şekilde ifade etme konusunda güçlük yaşadığını ve AB üyeliği sürecinde dışarıdan gelen bakış açılarına daha fazla değer verildiğini gösterebilir. Bu, Türkiye'nin kendi stratejilerini akademik düzeyde daha fazla tanıtmaması gerektiği ve uluslararası akademik dünyada daha fazla yer edinmesi gerektiği anlamına da gelmektedir.

Türkiye'nin AB üyeliği sürecinde yaşadığı zorluklardan biri, AB'nin Balkan ülkelerine sağladığı esneklik ve kolaylıkların Türkiye için geçerli olmamasıdır. AB'nin, özellikle Balkan ülkelerine yönelik üyelik sürecinde sunduğu çifte standartlı kolaylıklar ve esneklik, Türkiye'nin AB'ye olan güvenini zedeleyen önemli bir etken olmuştur. Türkiye, yıllar boyunca Avrupa ile olan ilişkilerinde pek çok değişik aşama kaydetmiş, ancak bir türlü üyelik yolunda kalıcı bir sonuç alamamıştır. Türkiye'nin AB'ye üyeliği sürekli olarak ertelenmiş ve bu durum, Türkiye'nin AB ile olan ilişkilerindeki güven duygusunu sarsmıştır. Avrupalı devletler bu gecikmeye neden olarak Türkiye'nin demografik büyüklüğü, ekonomik kalkınma düzeyi ve kültürel-dini farklılıkları gibi faktörleri öne sürmüştür.

Diğer yandan, Türkiye'nin AB üyeliği ile ilgili olumsuz tutumlar yalnızca Türkiye'nin iç dinamiklerinden kaynaklanmamaktadır. Avrupa vatandaşları arasında yapılan araştırmalar, Türkiye'nin AB üyeliğine yönelik olumsuz tutumların arkasında daha çok kültürel farklılıklar, göçmen karşıtlığı ve siyasi ideolojilerin etkili olduğunu ortaya koymaktadır. AB vatandaşları, Türkiye'nin kültürel yapısının Avrupa normlarıyla uyumsuz olduğunu, Türk göçmenlerinin entegrasyonunun zor olabileceğini ve Türkiye'nin iç siyaseti ile ilgili konuların AB için sorun oluşturabileceğini düşünmektedir. Ayrıca, Türkiye'nin AB üyeliğine karşı çıkan birçok Av-

rupa vatandaşı, Türkiye'nin sözde "demokratikleşme, insan hakları ve özgürlüklere" dair endişeleri dile getirmektedir. Bu sebeplerle, Türkiye'nin AB üyeliği, Avrupa'da yalnızca ekonomik çıkarlar doğrultusunda değil, kültürel, sosyal ve siyasi faktörlerin etkisiyle de tartışılmaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye'nin AB üyelik süreci, çok boyutlu ve karmaşık bir süreç olmuştur. Türkiye'nin Avrupa ile olan ilişkileri, sadece ekonomik ve politik faktörlerden değil, kültürel ve sosyal faktörlerden de etkilenmiş ve AB vatandaşlarının bu süreçte karşı tutumları, Türkiye'nin AB üyeliği hedefinin gerçekleştirilmesinde önemli bir engel oluşturmıştır. Türkiye'nin AB üyeliği ile ilgili akademik çalışmaların sayısının zaman içinde azalması 2011 sonrasında bu sürecin belirsizleşmesi, Türkiye'nin AB ile ilişkilerinde yaşadığı zorlukların bir yansımasıdır.

Kaynakça

- Ada, A. A. (2015). Kümeleme Analizi ile AB Ülkeleri ve Türkiye'nin Sürdürülebilir Kalkınma Açısından Değerlendirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(29).
- Atenstaedt, R. (2012). Word cloud analysis of the BJGP. In *British Journal of General Practice* (Vol. 62, Issue 596). <https://doi.org/10.3399/bjgp12X630142>
- Börzel, T. A. (2011). When Europe hits beyond its borders: Europeanization and the near abroad. *Comparative European Politics*, 9(4–5). <https://doi.org/10.1057/cep.2011.8>
- Dahlman, C. (2004). Turkey's accession to the European Union: The geopolitics of enlargement. *Eurasian Geography and Economics*, 45(8). <https://doi.org/10.2747/1538-7216.45.8.553>
- de Vreese, C. H., Boomgaarden, H. G., & Semetko, H. A. (2008). Hard and soft: Public support for turkish membership in the EU. *European Union Politics*, 9(4). <https://doi.org/10.1177/1465116508095149>
- Ercan, M. (2017). 15 TEMMUZ SONRASI TÜRKİYE –AB İLİŞKİLERİ; İlişkilerin Gelecek Öngörüsü. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 63, 14–28.
- Gerhards, J., & Hans, S. (2011). Why not Turkey? Attitudes towards Turkish Membership in the EU among Citizens in 27 European Countries. *Journal of Common Market Studies*, 49(4). <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2010.02155.x>
- Güney, A., & Karatekelioğlu, P. (2005). Turkey's EU candidacy and civil-military relations: Challenges and prospects. In *Armed Forces and Society* (Vol. 31, Issue 3). <https://doi.org/10.1177/0095327X0503100306>
- Hartevelde, E., Schaper, J., De Lange, S. L., & Van Der Brug, W. (2018). Blaming Brussels? The Impact of (News about) the Refugee Crisis on Attitudes towards the EU and National Politics. *Journal of Common Market Studies*, 56(1). <https://doi.org/10.1111/jcms.12664>
- İçduygu, A. (2011). Interacting actors: The EU and civil society in Turkey. *South European Society and Politics*, 16(3). <https://doi.org/10.1080/13608746.2011.598351>
- Kapar, R. (2021). Türkiye'nin Çalışmada Sağlık ve Güvenlik Alanında Avrupa Birliği Hukukuna Uyumu. *Çalışma ve Toplum*, 2(69), 829–858. <https://doi.org/10.54752/ct.1155021>
- Keyman, E. F. (2007). Modernity, Secularism and Islam: The Case of Turkey. *Theory, Culture & Society*, 24(2). <https://doi.org/10.1177/0263276407075008>
- McLaren, L. M. (2007). Explaining opposition to Turkish membership of the EU. *European Union Politics*, 8(2). <https://doi.org/10.1177/1465116507076432>

- Mohapatra, A. K. (2011). Turkey's Transition to Liberal Democracy and the Issue of its EU Membership. *India Quarterly: A Journal of International Affairs*, 67(2). <https://doi.org/10.1177/097492841006700204>
- Oğuzlu, T. (2008). Middle Easternization of Turkey's Foreign Policy: Does Turkey Dissociate from the West? *Turkish Studies*, 9(1). <https://doi.org/10.1080/14683840701813960>
- Sağlam, P. D. M., Özüdoğru, O. F., & Çıray, F. (2011). Avrupa Birliği Eğitim Politikaları Ve Türk Eğitim Sistemi'ne Etkileri. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 87–109.
- TC Dış İşleri Bakanlığı, A. B. B. (2022). *Avrupa Birliği ile İlişkiler Genel Müdürlüğü*. https://www.ab.gov.tr/avrupa-birligi-ile-iliskiler-genel-mudurlugu_51591.html
- TC Dış İşleri Bakanlığı, A. B. B. (2023). *No Title*. Türkiye-AB İlişkileri Kronolojisi. https://www.ab.gov.tr/turkiye-ab-iliskileri-kronolojisi_112.html
- Yılmaz, A. (2015). AB'ye Uyum Sürecinde Türk Kamu Yönetiminin Dönüşümü Üzerine Notlar. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17.

KİTLE İMHA SİLAHLARININ YAYILMASININ ÖNLENMESİNE İLİŞKİN AVRUPA BİRLİĞİ POLİTİKASI VE ETKİLERİ

Mustafa YILDIZ¹

1. GİRİŞ

Kitle imha silahları Avrupa Birliği tarafından Avrupa güvenliği için en büyük potansiyel tehdit olarak tanımlanmıştır. Bu silahların teröristlerin eline geçmesi Avrupa Güvenlik Stratejisi'nde en korkutucu senaryo olarak gösterilmiştir. Bu çalışma Avrupa Birliği'nin kitle imha silahları politikasını inceleyerek yaygınlaşmayı önlemeye dönük çabaların terörle mücadeleye etkisini inceleyecektir. Avrupa Birliği, özel olarak kitle imha silahlarının terörizm lehine kullanılmasını işaret etmek yerine bu konuya genel olarak yayılmayı önleme politikalarının bir parçası olarak bakmaktadır. Çünkü; Avrupa Birliği ülkeleri Avrupa seviyesinde politik adım atma konusunda gönülsüz davranmaktadır. Bu yüzden Avrupa Birliği kitle imha silahları politikası sınırlı ve deklarasyonlara dayalı kalmıştır.

Kitle imha silahları terörizmi Avrupa Birliği'nin gündemine özel olarak 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de gerçekleşen saldırı sonucu girmiştir. Daha sonra 2004 Madrid saldırısı ve 2005 Londra saldırısı Avrupalıların gözünde de kitle imha silahlarının teröristlerin eline geçmesine engel olunmasına yönelik önlemlerin alınması zorunluğunu ortaya çıkarmıştır. 2003 yılında yayımlanan Kitle İmha Silahlarının Yaygınlaşmasına Karşı Avrupa Birliği Stratejisi de kitle imha silahlarının yaygınlaşması ve dağıtım araçlarının uluslararası barış ve güvenlik için büyümekte olan bir tehdit olduğunu vurgulamaktadır.

Ancak, Avrupa Birliği'nin kitle imha silahları terörizmine karşı daha çok deklarasyon düzeyinde ve sınırlı bir politika üretmesi Avrupa Birliği'nin tutarlı bir şekilde hareket etme kabiliyetini zedelemektedir. Avrupa Birliği üniter bir aktör olmadığından ve 27 üye ülkesinin hassas konularda ortak bir zeminde buluşmasının zorluğundan ötürü terörist grupların kitle imha silahlarına erişimi konusunda Birliğin politikası olumsuz etkilenmektedir. Ayrıca kurumsal yapıların karmaşıklığı da önemli bir sınırlayıcı etki yaratmaktadır.

¹ Arş. Gör., Kocaeli Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, yildiz.mustafa@kocaeli.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1947-6909.

Bu çalışma 2003 yılındaki Kitle İmha Silahlarının Yaygınlaşmasına Karşı Avrupa Birliği Stratejisine giden yolda kısa bir taslak sunarak başlayacaktır. Sonrasında 2003 stratejisi incelenecek ve ana özellikleri açıklanacaktır. Son bölümdeyse bu politikanın karşılaştığı zorluklar ve Avrupa Birliği'nin bu politikayı uygulamadaki performansı irdelenecektir.

2. 2003 KİTLE İMHA SİLAHLARININ YAYGINLAŞMASINA KARŞI AVRUPA BİRLİĞİ STRATEJİSİ ÖNCESİ DURUM

Kitle imha silahı kısaca büyük oranlarda ölümlere sebep olabilecek silahlara verilen genel isimdir. Genelde nükleer, biyolojik ve kimyasal silahlar bu adla anılmaktadır. Avrupa Birliği'nin nükleer silahların yayılmasını önleme konusundaki politikasının kaynağını ise Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nun (EURATOM) nükleer enerjinin barışçıl kullanımı ve nükleer güvenlik standartlarına dayandırılabilir (Cebeci, 2013: s. 79). Avrupa Siyasi İşbirliği yayılmanın önlenmesi girişimlerini başka bir noktaya taşımıştır. 1981 yılında Yayılmanın Önlenmesine Dönük Çalışma Grubu (CONOP) Avrupa Siyasi İşbirliği çerçevesinde oluşturulmuştur. Bu çalışma grubu, güvenlik meselelerinin kurumlar düzeyinde Avrupa Birliği üyesi devletler tartışıldığı ilk oluşum olmuştur. Bu oluşum 1986'da Tek Avrupa Senedi ile sekreteryası yapısına kavuşmuş ve resmi bir hal almıştır. Bu oluşum günümüzde de operasyonel olarak varlığını sürdürmektedir.

Soğuk Savaş'ın bitişiyle beraber yeni güvenlik sorunlarının ve fırsatlarının ortaya çıkışıyla yeni politikalar üretmek zorunlu hale gelmiştir. Avrupa Birliği'nin nükleer silahların yaygınlaşmasının önlenmesine dönük çabalarında gözle görülür bir kaydedilmiştir. Bunu takiben 1990 Dublin Avrupa Konseyi Deklarasyonu nükleer silahların yaygınlaşmasını önleme üzerine hazırlanan ilk belge olmuştur. 1991 Körfez Savaşı Avrupa Birliği bünyesindeki kuşku artırmış ve kitle imha silahlarıyla mücadele konusundaki çabaların yoğunlaşmasına sebep olmuştur. Bu kuşku sadece Birlik düzeyinde olmamış, Birleşmiş Milletler gibi örgütler de kitle imha silahlarının yayılmasının önlenmesi konusunda uzun mücadelelerde bulunmuştur (Cordesman, 1999: s. xii). 1992 yılında Fransa Nükleer Silahların Artırılmasının Önlenmesi Anlaşmasına (NPT) taraf oldu. Anlaşmanın 1968 yılında imzalandığı düşünülürse nükleer silahları elde ettikten sonra böyle bir anlaşmaya taraf olmak eleştirilebilir bir konu oluşturmıştır. Fransa kendi nükleer gücüne sahip olmadan böyle bir anlaşmaya taraf olmak istememiştir. Aynı zamanda bu durum, nükleer silahların yayılmasını önleme konularında ortak bir Avrupa Birliği tutumu geliştirmeyi engelleyen önemli bir meselenin de ortadan kalkmasına yol açmıştır (Van Ham, 2011: 4).

1 Kasım 1993'te yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması kanuni olarak Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasının (OGSP) oluşmasını sağlamış ve

5. Başlıkta güvenlik ve savunma konularında işbirliği konularında sağlam bir çerçeve oluşturmuştur (Maastricht Treaty, 1992: Title V). Bu antlaşma ayrıca nükleer silahların yaygınlaşmasının önlenmesini de içermektedir. Ancak OGSP, ulusal savunma ile kitle imha silahları arasındaki bağlantıya değinmemiştir. Dolayısıyla Fransa'nın ve İngiltere'nin sahip olduğu nükleer güç gibi meseleler irdelenmemiş olarak kalmıştır. 1990'larda genel olarak söylemek gerekirse Avrupa Birliği güvenlik problemlerine çok taraflı yaklaşım getirerek ve politik ve finansal destek doğrultusunda var olan anlaşmaları ve rejimleri destekleyerek kitle imha silahlarının önlenmesi politikasında gidişatı belirleyen unsur olmuştur. Fakat örneğin; 1998'de Hindistan ve Pakistan arasındaki nükleer testlerin yarattığı krizde olduğu gibi kendini güçsüzleştirmiş, daha çok deklarasyonlarla ilerleyen bir politika benimsemiştir (Grand, 2000: 28).

11 Eylül 2001 saldırıları nükleer silahların yaygınlaşmasının önlenmesi politikalarının yaygınlaşmasına hız vererek bu politikalara terörizm unsurunu da katmıştır. Artık bu silahlara teröristler de ulaşabilmektedir. Bu yüzden terörizmin sonucu olarak kitlelere zarar veren saldırıların önlenmesi elzem hale gelmiştir. 2003 yılındaki Irak müdahalesi önemli bir test olmuştur. Birliğe üye ülkeler arasında savaş konusundaki görüş farklılıkları Avrupa Birliği'nin tutarlılığını etkilemiş ve önemli bir küresel aktör olarak varlığını sürdürmesini zedelemiştir. Bu türden görüş ayrılıkları Amerika ile olan ilişkilerde de yankı bulmuştur. Bu durumda Avrupalı devletlerin liderleri için bir çözüm yolu bulmak ve Avrupa için asıl tehditleri belirleme gereği önemli bir sorunsal teşkil etmiştir. 2003 yılındaki Avrupa Güvenlik Stratejisi bu doğrultuda yayınlanmıştır. Bu strateji Avrupa güvenliği için ana tehditleri ortaya koymuştur. Bunun yanında bu tehditlerle başa çıkacak politikaları ve araçları belirlemiştir. Kitle imha silahlarını "potansiyel olarak en büyük tehdit" ve terörist grupların kitle imha silahlarına erişimini "en korkutucu senaryo" olarak nitelemiştir (Avrupa Güvenlik Stratejisi, 2009: 11).

3. 2003 KİTLE İMHA SİLAHLARININ YAYGINLAŞMASINA KARŞI AVRUPA BİRLİĞİ STRATEJİSİ

Bu strateji 2003 yılında Avrupa Güvenlik Stratejisi'ne paralel olarak yayınlanmıştır. İsveç Dışişleri Bakanlığı Ana Lindh ve Yunanistan Dışişleri Bakanı Georgios Papandreu'nun hazırladığı bir makalenin bu girişim üzerinde etkisi vardır. Makale askeri çatışmaları önlemek ve en kötü senaryoları bertaraf etmek için silahların yayılmasının önlenmesi, ihracatın kontrolü ve sıkı denetim gibi imkanların kullanılmasını ve kriz durumlarında askeri güç dışındaki önlemlerin düşünülmesini önermiştir (Lindh ve Papandreu, 2003: s. 34). Aynı zamanda bu konuda bir Avrupa Birliği stratejisi yayınlanmasını önermiştir. Kısa bir süre sonra Selanik'te Avrupa Kon-

seyi'nde Avrupa Güvenlik Stratejisiyle beraber Yayılmaya Karşı Avrupa Birliği Stratejisi İçin Temel Prensipler (Basic Principles for an EU Strategy Against Proliferation of WMD) yayınlandı. Avrupa Birliği'ni oluşturan üye devletler arasındaki çeşitli müzakerelerden sonra Aralık 2003'te Kitle İmha Silahlarının Yaygınlaşmasına Karşı Avrupa Birliği Stratejisi strateji yayınlandı.

Avrupa Birliği'nin Kitle İmha Silahları Stratejisi Akdeniz'in güvenliğini ve istikrarını sağlamaya odaklı iken Avrupa Güvenlik Stratejisi daha çok Kuzey Kore, Orta Doğu ve Güney Asya'yı vurgulamıştır. Bununla Birlikte Avrupa Güvenlik Stratejisi kitle imha silahlarının yaygınlaşmasını ana tehditlerden biri olarak görürken Kitle İmha Silahları Stratejisi bu konuda insanlarını, çıkarlarını ve devletlerini konu alan büyüyen bir tehdit vurgusu yapmıştır.

Stratejinin ilk bölümüne göre kitle imha silahlarının yaygınlaşması ve dağıtım araçları uluslararası barış ve güvenlik için büyümekte olan bir tehdittir (Council of the European Union:2003, s.3). Kitle imha silahlarının bulunduğu gerginlik alanlarında, Avrupa çıkarları ya devletler arasındaki geleneksel çatışmalar ya da terörist saldırılar yoluyla potansiyel olarak tehdit altındadır. Bu bölgelerde gurbetçi topluluklar, yerleşik ve görevlendirilmiş birlikler (üsler veya harici operasyonlar) ve ekonomik çıkarlar (doğal kaynaklar, yatırımlar, ihracat pazarları) özel olarak hedeflenmiş olsun ya da olmasın etkilenebilir (Council of the European Union:2003, s.4) Birliğin tüm devletleri ve Avrupa Birliği kurumlarının yaygınlaşmaya aktif olarak katkıda bulunarak bu riskleri önlemek için ortak sorumlulukları vardır. İlk bölüm genel anlamda Avrupa Birliği için kitle imha silahlarının nasıl bir tehdit olduğunu belirlemektedir.

İkinci bölüm stratejinin dayandığı temel noktalardan biri olan etkili çok taraflılık kavramı üzerinden açıklanmaktadır. Buna göre; Avrupa Birliği bu tehlikeleri görmezden gelemmez. Bu tehdide karşı etkili çok taraflı bir yanıt aranmalıdır. Kitle imha silahlarının ortaya çıkardığı tehdidin durmak bilmeyen bir kararlılıkla ele alınması için, geniş bir eylem yelpazesini kapsayan bir yaklaşıma ihtiyaç vardır. Etkili çok taraflılık kitle imha silahlarının yaygınlaşmasıyla mücadelede Avrupa stratejisinin temel taşıdır (Council of the European Union, 2003: 6). Bu kavram Ruggie'ye göre üç ya da daha fazla devlet arasında birtakım genel prensipler ve de normlar çerçevesinde koordine edilen bir işbirliğini ifade etmektedir (Ruggie, 1992: 567). Avrupa Birliği tüm nükleer silahların yayılmasını önleme çabalarının yasal ve normatif temelini sağlayan çok taraflı anlaşma sistemine bağlıdır. Çok taraflı anlaşma rejiminin güvenilir kalması gerekiyorsa, daha etkili hale getirilmelidir. Avrupa Birliği, çok taraflı anlaşma rejimine uyumun güçlendirilmesi politikasına özel bir vurgu yapacaktır.

İkinci bölümde ayrıca kitle imha silahlarının yaygınlaşmasıyla mücadelede istikrarlı bir uluslararası ve bölgesel çevrenin desteklenmesinin şart olduğunun vurgulandığı görülmektedir. Avrupa Birliği, bölgesel güvenlik düzenlemelerini ve bölgesel silah kontrolü ve silahsızlanma süreçlerini destekleyecektir (Council of the European Union: 2003: s. 7). Strateji ayrıca kitle imha silahlarının yaygınlaşmasının küresel bir tehdit olduğunu ve küresel bir yaklaşım gerektirdiğini vurgulamıştır. Ancak, Avrupa'daki güvenlik Akdeniz'deki güvenlik ve istikrarla yakından bağlantılı olduğu için Akdeniz bölgesindeki yaygınlaşmaya özellikle dikkati çekmiştir (Council of the European Union: 2003: s. 7).

İkinci bölümde son olarak yaygınlaşmaya karşı küresel mücadelede başarı kazanmada ortaklarla yakın işbirliği halinde olmanın önemine vurgu yapılmıştır. Amerika Birleşik Devletleri ile ve Rusya Federasyonu, Japonya ve Kanada gibi diğer anahtar partnerlerle işbirliği yaygınlaşmaya karşı küresel mücadelede başarılı çıktılarını garantiye almak için gereklidir (Council of the European Union: 2003: s. 8). Bunun yanında BM gibi uluslararası örgütlerle işbirliğinin kitle imha silahlarının yayılmasını önlemede etkili olacağı vurgusu çeşitli kurumlarla olan ilişkilere verilen önemi göstermesi bakımından önemlidir.

Üçüncü bölüm ise Avrupa Birliği'nin yaygınlaşma programlarını engellemek, durdurmak, önlemek ve nerede mümkünse orada ortadan kaldırmak için bütün araçlarını kullanması gerektiğini açıklamaktadır (Council of the European Union: 2003: s. 8). Bunun için geniş bir yelpazede kullanabileceği birçok aracın olduğu vurgulanıyor. Bunlar ise daha önce Lindh ve Papandreu'nun da önerdiği alternatif araçlarla oldukça benzeşmektedir.

4. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN KİTLE İMHA SİLAHI POLİTİKASINDA YAŞADIĞI ZORLUKLAR ve BU POLİTİKAYI UYGULAMADAKİ PERFORMANSI

2003 yılından sonra Avrupa'da yakın aralıklarla gelen saldırılar Avrupa Birliği ülkeleri liderlerini reaksiyon vermeye itmiştir. 2004 yılında Avrupa Konseyi'nin yayınlamış olduğu deklarasyon, yine aynı yıl terörizm karşı Avrupa Birliği Hareket Planı, 2005'te AB'nin yayınladığı terörler mücadele stratejisi günün şartlarının reaksiyonlarını yansıtmaktadır. Fakat kitle imha silahları konusunda spesifik bir yenilik getirememesi yine Birliği deklarasyonlar seviyesinde bırakmıştır (Van Ham, 2011: 2). Bu durumun Birliğin tam anlamıyla bir aktör olma konusunda yeterli düzeye gelemediğini göstermektedir (Portela ve Kienzle, 2015: 64).

2008 yılında Avrupa Birliği Konseyi'nin yayınladığı Yeni Eylem Hatları (The New Lines for Action) isimli belge Avrupa Birliği'nin nükleer

silahların yayılmasının önlenmesine yaklaşımındaki etkinin artması ve daha operasyonel bir yapıya kavuşturulması için tasarlanmıştır. Burada kitle imha silahları Avrupalıların karşılaştığı en büyük güvenlik meselelerinden birisi olduğu vurgulanmaktadır (Council of the European Union, 2008). 2009 yılında ise Komisyon yayınladığı bildiride kitle imha silahı yerine Avrupa Birliği'nin Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik ve Nükleer Aksiyon Planı'ndan bahsetmiş ve güzelleme yapmıştır (Cebeci, 2013: 54). Kitle imha silahı terörizmi askeri bir alt yapıya sahiptir. Bu bildiri aynı zamanda Avrupa Birliği'nin bu terörizme karşı nasıl tepki vereceğinin ilk kez belirtilmesi bakımından önemlidir.

Avrupa Birliği'nin nükleer silahların yayılmasını önleme ve terörle mücadele bağlamındaki çabalarında en büyük sorunu Birliğin üniter olmayan yapısından kaynaklanmaktadır. Bu durum Avrupa Birliği'nin kullanabileceği yeteneklerini kısıtlamaktadır. Bu farklılıkların en önemli nedeni de üye devletlerin çıkarlarındaki farklılıklardır. Örneğin; yayılma konusunda üye devletler genel konularda anlaşmalarına rağmen daha özel konularda belirgin farklılıkları bulunabilmektedir (Portela ve Kienzle, 2015: 64).

Bir diğer faktör ise bazı üye devletlerin NATO üyesi olmaları bazılarının ise olmamalarıdır. Bu şüphesiz ki bir devletin nükleer silahlara bakış açısını ve aynı zamanda Avrupa Birliği'nin NATO ve Amerika ile olan ilişkisini etkileyecektir. NATO üyesi olmayan Birlik üyeleri nükleer silahlar konusunda NATO'nun tutumunu benimseyebilmeleri mümkün olabilmektedir. Yine aynı şekilde Birlik içinde Fransa ve İngiltere gibi nükleer silaha sahip ülkeler olabileceği gibi İsveç ve İrlanda gibi nükleer silaha sahip olmayan devletler de aynı anda bulunabilecektir. Bunun yanında nükleer silahların yaygınlaşmasını önleme politikalarının tek adresinin Avrupa Birliği olmayabileceği gerçeği kabul edilmelidir. Bunlar G8 ve Yeni Gündem Koalisyonu olabileceği gibi ülkenin ikili ilişkilerinde de yatabilmektedir (Tertrais, 2015: 54).

Avrupa Birliği'nin bu politikayı uygulamadaki performansına bakılacak olursa çalıştırdığı birçok diğer mekanizmaya rağmen kitle imha silahları politikasını deklarasyonlar, aksiyon planları, stratejiler ve düzenli raporlar şekillendirmektedir. Avrupa Birliği içindeki bazı ülkeler dahi bu duruma kuşkuyla bakarak bu şekildeki etkisiz bir politikayı eleştirmekte ve farklı tehdit algıları sebebiyle yorumlarında farklılıklar görülebilmektedir (Van Ham, 2011: 20). Amerika ile kitle imha silahı politikasındaki farklılığa bakıldığında ise Amerika'nın kuvvet kullanma konusunda çok daha rahat olduğunu, öncelikle önleyici tedbirler almak istediğini söyleyebiliriz. Bu farklılıklar kitle imha silahı konusundaki işbirliğinin amaca yönelik olabileceğini bizlere göstermektedir. Amerika Birleşik Devletleri ayrıca Avrupa Birliği'nin kullandığı KBRN (Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik ve Nükleer) kısaltması yerine doğrudan KİS (Kitle İmha Silahı) Politikası

kavramını kullanmaktadır. Ancak etkili bir kitle imha silahı terörizmi politikasının gerçekleştirilmesi için Avrupa Birliği ile ABD arasındaki işbirliğinin yerinde olması gerektiği kaçınılmazdır (Cebeci, 2013: 94). Bunun yanında Birlik düzeyinde üretilen politikaların üye devletlerin çıkarlarıyla tam olarak örtüşmemesi, ortak bir AB dış politikasının oluşumunu engellemektedir (Ultan, 2022: 14).

5. SONUÇ

Kitle imha silahlarının yaygınlaşmasıyla mücadelede 2000’li yıllarla başlayan atılımlar yerini durgun bir sürece bırakmıştır. Üye devletler Avrupa Birliği seviyesinde kitle imha silahı politikası konusunda daha fazla politik işbirliği geliştirmeye gönülsüz davranmaktadırlar. Bunun en büyük nedeni Avrupa Birliği’nin bu konudaki politikayı ehil bir şekilde yönetebileceğine dair kuşku ve Birliğin deklarasyon diplomasisinin ötesine geçemeyeceğine dair ileri sürülen çeşitli görüşlerdir. Bu durum Birliğin kabiliyetlerini sınırlamış ve deklarasyonlar yoluyla yetinmesini beraberinde getirmiştir.

Avrupa Birliği, kitle imha silahı konusuna geniş bir çerçeve getirerek spesifik konu başlıklarında çıkarlarda uyumsuzluk sebebiyle fazla değinmemektedir. Bu da Birlik kurumlarıyla Birliğe üye devletlerin politikaları arasında bir tutarsızlık oluşturmaktadır. Birliğin kitle imha silahları konusunda daha fazla deklarasyon yerine daha tutarlı bir politikaya ihtiyacı vardır. Yoksa kuşkucu Avrupalı devletlerin kitle imha silahı terörizmi konusunda tek hareket alanı bıraktığı çalışma gruplarının (CONOP) yetkisi sadece teknik bir yaklaşımın ortaya çıkmasına zemin hazırlayabilir. Daha etkin bir kitle imha silahı terörizmi politikası için üye devletlerin çıkarlarını birbirlerine yaklaştırarak devlet düzeyinde ortak kararlar alabilmesi ve bunu çevredeki aktörlerle uyum içinde sağlaması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Cebeci,M. (2013). The European Union and Weapons of Mass Destruction Terrorism. *Defence Against Terrorism Review*. 5(1), 77-98.
- Council of the European Union (2003), Fight against the Proliferation of Weapons of Mass Destruction- EU Strategy Against Proliferation of Weapons of Mass Destruction.
- Council of the European Union (2003). A Secure Europe in a Better World – European Security Strategy.
- Council of the European Union (2008). Council Conclusions and New Lines for action by the European Union in Combating the Proliferation of Weapons of Mass Destruction and Their Delivery Systems.
- Cordesman, Anthony H. (1999). *Iraq and the War of Sanctions: Conventional Threats and Weapons of Mass Destruction*. Westport: Greenwood Publishing.
- Grand,C.(2000). The European Union and the Non-Proliferation of Nuclear Weapons, *Chaillot Paper*.
- Lindh, A. ve Papandreou, G. (2003). No More Iraqs!. *Dagens Nyheter*.
- Ruggie J. (1993). *Multilateralism: The Anatomy of an Institution*. Colombia University Press,
- Tertrais, B. (2005). The European union and nuclear non-proliferation: Does soft power work? *The International Spectator*, 40(3), 45–57.
- Ultan, M. Ö. (2022). Avrupa Birliği'nin Orta Doğu Politikasının Gelişimi. *Journal of Applied & Theoretical Social Sciences*, 3(1), 1-18.
- Van Ham,P. (2011). The European Union's Strategy on Weapons of Mass Destruction: From Ambition to Disappointment. *Clingendael Paper*, 6, 1-40.

MAVİ VATAN KAVRAMI VE TÜRKİYE’NİN DENİZLERE HAKİMİYETİNİN BÖLGESEL JEOPOLİTİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Celal ŞENOL¹

1. GİRİŞ

Mavi Vatan, denize kıyısı olan ülkelerin üzerinde durduğu ve politikalarını ona göre şekillendirdiği, mevcut uluslararası gündemde geniş yer bulan önemli bir kavramdır. Ancak günümüzde devletlerin güncel ve gelecek planlarına etkisi açısından bir doktrine (öğreti) dönüşmüş durumdadır.

Mavi Vatan kavramı ilk defa II. Dünya Savaşı sonrasında ABD Başkanı Truman tarafından ortaya atılan kıta sahanlığı ile gündeme gelmiştir. ABD’nin batısında yapılacak petrol arama ve çıkarma faaliyetlerinin sorunsuz olarak gerçekleşebilmesi için kıta sahanlığı kavramı üzerinde durulmuştur. Buna göre ülkeler kara sınırlarında olduğu gibi denizlerde de bir sınıra sahip ve buralar ülkenin toprakları olarak kabul edilmiştir (Hollick, 1981; Günsel, 2011; Scharf, 2013; Murat, 2022; mavivatan.net, 2023). Ülkelerin ekonomik çıkarları için ortaya konulan bu görüşler kısa sürede kabul görerek önemini arttırmıştır (Tüter, 2021).

1958 yılında Cenevre Deniz Hukuku Sözleşmesi’nde “Açık Deniz” devletlerin karasuları ve iç sular dışında kalan deniz alanlarını kapsamaktadır şeklinde ifade edilmiştir. Bu “Açık Deniz” alanlarının sınırlarının belirlenmesi için “Kıta Sahanlığı” kavramı dikkate alınmıştır. Bu sözleşme; “Balıkçılık ve Açık Denizin Canlı Kaynaklarının Korunması, Kıta Sahanlığı, Açık Deniz ve Kara Suları ve Bitişik Bölge Sözleşmesi” olmak üzere dört temel sözleşmeden oluşmaktadır (1958 Cenevre Deniz Hukuku Sözleşmesi, 1958). Kıta sahanlığı, açık deniz ve bitişik bölge kavramlarının tanımının yapılmasıyla uluslararası boyutta bazı ana düzenlemeler de yapılmıştır. Türkiye bu sözleşme içinde yer alan “Kıta Sahanlığı” kavramı doğrultusunda “Mavi Vatan” doktrinini ortaya koyarak denizlerdeki hakimiyet ve gücünü korumayı amaçlamıştır (Tüter, 2021; mavivatan.net, 2023).

Türkiye’de “Mavi Vatan” kavramını ilk olarak emekli Tümamiral Cem Gürdeniz Deniz Kuvvetleri Komutanlığında 2006 yılında düzenlenen

¹ Doç. Dr. Marmara Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Coğrafya Bölümü. celal.senol@marmara.edu.tr. ORCID: 0000-0003-0857-866X

“Karadeniz ve Deniz Güvenliği” konulu sempozyumda gündeme getirmiştir. Üç tarafı denizlerle çevrili olan ülkemizde toplam² 462.000km² su kütlesi Türkiye’nin “Mavi Vatan”ı olarak ifade edilmektedir (Tüter, 2021; Yayıcı, 2022). Daha sonra Yayıcı (2022) bir doktrin olduğunu ifade ettiği çalışmasında Türkiye’de “Mavi Vatan”ın sınırlarını ve uygulanabilirliğini açıklamıştır (Yayıcı, 2022). “Mavi Vatan” sınırlarının belirlenmesiyle Türkiye uluslararası politikalarını, denizlerdeki hakimiyet ve birçok alanda bağımsızlığını güçlendirmek için yeniden dizayn etmiştir. Bu şekilde Türkiye’nin denizlerdeki gücünü arttıracakları anlaşılmaktadır. (Şekil 1).

Şekil 1: Türkiye’nin Mavi Vatan Sınırları (Yayıcı, 2022)

Türkiye’de “Mavi Vatan” daha çok strateji, uluslararası ilişkiler ve güvenlik perspektifi gibi belirli bir pencereden ele alınmaktadır. Ancak baştan sona coğrafi mekanda gerçekleşen bu olaylara coğrafi bakış açısı eksik kalmaktadır. Türkiye’nin ilan ettiği ve Yayıcı (2022)’nin koordinatlarını verdiği eserinde kıta sahanlığı ve deniz yetki alanlarının ana kara ile bağlantısının önemine değinilmektedir. Denizler ülkelerin ekonomi, yerleşme, nüfus ve ticaretini doğrudan etkilemesi açısından politik ve stratejik kararlarını etkilemektedir. Bu açıdan olaya coğrafi bir bakış açısından da bakılması gerekmektedir. Kavram bir çok disiplin açısından oldukça yeni olmasına rağmen coğrafyacılar tarafından denizler ekonomik, siyasi, politik, ticaret, avcılık, uluslararası ilişkiler, adaların hukuki sorunları ve yer adaları gibi çok farklı alanlarda çalışmalara konu olmuştur.

Bu çalışmada ilgili literatür, güncel gelişmeler ve alınan resmi kararlar dikkate alınarak bölgesel bir değerlendirme yapılmış ve Türkiye’nin “Mavi Vatan” sınırları içindeki hak ve sorumluluğunu kullanarak coğrafi mekandaki gücünün ve jeopolitik kararlar üzerindeki etkisinin analizi yapılmıştır.

2 Akdeniz 189.000km², Karadeniz 172 000km², Ege (Adalar Denizi) 89 000km² ve Marmara 12 000km² (Tüter, 2021).

2. TÜRKİYE’NİN MAVİ VATAN SINIRLARI VE UYGULAMADAKİ SORUNLAR

“Mavi Vatan” sınırlarının belirlenebilmesi için uygulamada kullanılan “Karasular”, “Bitişik Bölge” “Kıta Sahaneliği” ve “Açık Deniz” gibi mekânsal sınırları olan kavramların bilinmesi gerekmektedir. Kullanım amacına bağlı olarak disiplinler kıta sahanlığı kavramına farklı tanımlar yapmaktadır. Coğrafi olarak kıta sahanlığı kıyı çizgisi ile kıta yamacı arasında bulunan hafif eğime sahip bölgedir. Kıta sahanlığının dış kısmındaki ortalama derinliği 130 m’dir. Ancak bu derinlik bölgelere göre değişebilmektedir (Tepealtı, 2022). (Şekil 2).

Bir ülkenin kara sınırından itibaren 12 deniz mili baz alınarak oluşturulan hat karasuların dış sınırını belirlemektedir. Ancak ülkelerin kara sınırlarının girintili çıkıntılı olması gibi durumlar dikkate alındığında en dıştaki ana kara parçaları üzerinden çekilen hat dış sınırı oluşturarak, buradan itibaren 12 deniz mili dikkate alınmak suretiyle kara suları belirlenmektedir (1958 Cenevre Deniz Hukuku Sözleşmesi, 1958; Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi, 1982; 2003; Günsel, 2011). Bu sınırın belirlenmesinde koy ve körfez gibi alanlar bu ölçülen mesafenin dışında kalabilmektedir. Bu durumda bu alanlar iç sular olarak ifade edilmektedir. İç sular ve kara suları devletlerin tüm yetkisi kendinde olan deniz alanlarını ifade etmektedir (Yaycı, 2022).

Karasularının ölçülmeye başlandığı hattan itibaren 24 deniz milini geçmeyen alan bitişik bölge olarak belirtilmiştir. Bu bölge aslında karasuları ile açık deniz arasında bir tampon bölgesi oluşturmaktadır. Burada devletler ilan ederek gümrük, maliye, göç ve sağlık gibi konularda ihlalleri önlemek için her türlü kontrolü sağlayabilme yetkisine sahiptir. İlk olarak 12 deniz mili olarak belirlenen mesafe BMDHS ile 24 deniz miline çıkarılmıştır (1958 Cenevre Deniz Hukuku Sözleşmesi, 1958; BMDHS, 1982; 2003; Günsel, 2011;Yaycı, 2022).

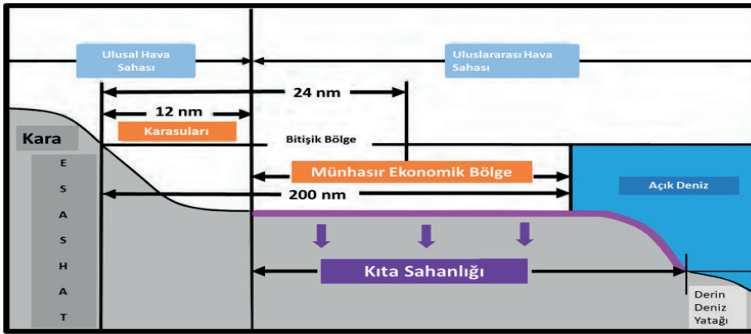
1958 yılında Cenevre Kıta Sahaneliği sözleşmesinde ise kıta sahanlığının kıyıdan itibaren 200 metre derinliğe kadar olan sahayı kapladığı belirtilmiştir. Bu mesafenin referans alınmasının nedeni doğal kaynakların çıkarılması için uygun derinliğin olmasıdır (1958 Cenevre Deniz Hukuku Sözleşmesi, 1958; Yaycı, 2022; Giray, 2022). Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi’nde (BMDHS) ise derinlik kavramı yerine genişlik ölçüsü dikkate alınmıştır. Sözleşmeye göre kıta sahanlığı kıyıdan itibaren 200-350 deniz mili arasındaki mesafeyi ifade etmektedir (Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi, 1982; 2003; Yaycı, 2022;).

“Münhasır Ekonomik Bölge” (MEB) kara sınırından itibaren 200 deniz mili genişlikteki deniz alanlarını ifade etmektedir. Bu sınırlar içinde ülkeler deniz tabanı ve toprak altındaki kaynakları araştırma, çıkarma ve

kullanma haklarına sahiptir (Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi, 1982; 2003). Bu uygulamada MEB kararı alan kıyıdaş devletler uygulama sahasının lokasyon bilgilerini Birleşmiş Milletler’e bildirilerek ilgili süreci yönetebilmektedir. Bunun yanında iki ülkenin sınırı kabul edilen MEB alanında kontrol, uygulama, tutuklama ve yargılama gibi önlem ve tedbirler kıyıdaş devletlerce yürütülebilmektedir (Günsel, 2011;Yaycı 2022).

“Açık Sular” devletlerin iç sular, kara suları ve münhasır ekonomik bölge dışında kalan hiçbir ülkenin tasarrufunda olmayan deniz alanını ifade etmektedir (Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi, 1982; 2003; Yayıncı, 2022). (Şekil 2).

Şekil 2:Deniz Yetki Alanlarının Dağılışı (Yaycı,2022)

Bu açıdan bakıldığında “Mavi Vatan” sınırlarının kıta sahanlığı ve gerçekleştirildiğinde MEB alanlarından oluştuğu görülmektedir. Denize kıyısı olan her ülkenin “Mavi Vatan”ını oluşturan bu deniz alanları devletlere birtakım avantajların yanında dezavantajlı ortamları da oluşturmaktadır. Denizler dünya üzerinde tarihten günümüze kadar ulaşım ve ticaret yollarını oluşturmuştur. Günümüzde bu önemin devam etmesinin yanında enerji kaynaklarına ev sahipliği yapması stratejik bölgeler haline gelmesini sağlamış, dolayısıyla hakimiyet için farklı süreçlerin yaşanmasına yol açmıştır. Bu açıdan Türkiye’nin özellikle Akdeniz ve Ege (Adalar) Denizi’nde karşılaştığı sorunların temelinde bölgesel hakimiyet bulanmaktadır. (Şekil 2).

Bu durum denizlere hakimiyet teorisinde Türkiye'nin bölgesel anlamda üzerinde durduğu ve elini güçlendirdiği bir duruma dönüşme eğiliminde olduğunu göstermektedir.

Denizlere hakimiyet kurmanın önemine değinen Mahan, “*Tarihin Akışı Üzerine Deniz Gücünün Etkisi*” isimli çalışmasında denizlere hakim olmak isteyen ülkelerin konum, iklim, ticari potansiyel, denizlere hakimiyet kuracak nitelikte geniş kıyı bölgesi (bölgenin genişliği), nüfus ve politik tutum gibi (halk ve devletin ortak tutumu) özelliklere sahip olması gerektiğini ifade etmektedir (Mahan, 1889;2003). Bunun yanında günü-

müz teknolojik imkanlarıyla donatılmış bir askeri güvenlik ve hakimiyet kurabilecek bir irade ve bilgi ağı önemli derecede etkili olmaktadır. Mahan'ın “*denize hakim olan dünyaya hakim olur*” sözü denizlere hakimiyetin önemini göstermektedir (Gün, 2022; Murat, 2022). Dünya ticaretinin önemli bir kısmının gerçekleştiği Akdeniz, Ege, Marmara ve Karadeniz önemli bir ekonomik koridoru oluşturmaktadır. Bunun yanında keşfedilen yeraltı kaynaklarıyla da bu “Mavi Vatan” sahalarına yönelik karşı hareket çalışmaları bölge açısından büyük sorunları ortaya çıkarmaktadır. Bu konjunktürden değerlendirildiğinde Türkiye denizlere hakim olma ve bölgesel gelişmeleri yerinde ve doğru analiz ederek “Mavi Vatan” sınırları içindeki olayların uluslararası bir boyuta dönüşmemesi için dengeleyici ve belirleyici bir güç olarak hakimiyetini sürdürmektedir.

Türkiye denizlerde bazı sorunlar yaşamaktadır. Bu sorunların temelinde Akdeniz’de enerji ve ticaret; Ege’de alansal hakimiyet kapsamında kıta sahanlığı sorunu bulunmaktadır. Akdeniz’de KKTC ve Libya başta olmak üzere bölge ülkeleriyle yaptığı anlaşmalarla askeri ve ekonomik politikalar yürütmektedir. Libya ve KKTC’de askeri üstlerin yanında bölgesel sözleşmelerle hakimiyetini pekiştirmektedir. Ege’de mevcut olan sorunun geçmişi Lozan Barış Anlaşması’na kadar uzanmaktadır. Adalar (Ege) Denizi’nde Türkiye ve Yunanistan arasındaki hukuki düzenleme Lozan Barış Antlaşması’yla düzenlenmiştir. Lozan’da 3 deniz mili olarak belirlenen karasular sınırını Yunanistan tek taraflı olarak 1936 yılında 6 deniz miline çıkardığını söyleyerek Lozan hükümlerini yok saymıştır. Türkiye’de 1964 yılından itibaren karasuları sınırını 6 deniz mili olarak uygulamaktadır. Günümüzde BM her iki ülke için 6 deniz milini kabul etmiştir. Adalar (Ege) Denizi’nde uzun yıllardır devam eden sorun Yunanistan’ın karasuları sınırını 12 mile çıkarma fikriyle daha da bozulmuştur. Yunanistan’ın sınırını 12 deniz miline çıkarma arzusu bölgede Türkiye’nin hakim deniz alanlarını ve uluslararası açık suların azalmasına yol açacağından bölgesel bir soruna dönüşmektedir. Bu istek Türkiye’nin Adalar (Ege) Denizi’ndeki hakimiyetine gölge düşürecek nitelikte olmaktadır. Çünkü 12 deniz miline çıkarılmak istenilen karasuları Ege’nin bir Yunan iç denizine dönüşmesine yol açacaktır (Yaycı, 2022). Bu bölgedeki diğer önemli sorun ise adalardır. Bölgede bulunan kayalık, adacık ve adalar üzerinde bazı hususların belirlenmemiş olması ve bazılarında ise anlaşma şartlarına uyulmaması (silahlandırılma gibi) sorunların bir diğer nedenini ortaya çıkarmaktadır.

Türkiye, günümüzde Akdeniz ve Karadeniz’de 12 deniz mili, Adalar (Ege) Denizi’nde ise 6 deniz mili genişliği karasu sınırı olarak uygulamaktadır (Pazarcı, 2014; Yaycı, 2022). Akdeniz ve Karadeniz’de ülkelerin kara sınırları birbirine yakın olmaması ve sınırı etkileyecek adaların bulunmaması karasu sınırının genişletilmesinde olumlu etki yapmaktadır. Bu açıdan Türkiye’nin Karadeniz ve Akdeniz’de şimdilik Adalar Denizi’nde olduğu

gibi bir sorun yoktur. Ancak gelecekte bu alanlarda çıkarılacak enerji kaynaklarının rezervinin durumuna göre değişme potansiyeli bulunmaktadır.

3. TÜRKİYE’NİN MAVİ VATAN FAALİYETLERİ VE BÖLGE JEOPOLİTİĞİNDEKİ YERİ

Türkiye bulunduğu coğrafi konumu ve sahip olduğu jeopolitik durumu itibarıyla bölgede kilit bir konuma sahiptir. Avrupa ve Asya arasında kara ve denizden bir geçiş koridorunu oluşturması, etrafının denizlerle çevrili olması ve sahip olduğu boğazlarla dünya ticaretinde belirleyici bir aktör olmaktadır (Davutoğlu, 2001). Dünyanın en önemli enerji kaynaklarının (petrol ve doğalgaz) bulunduğu Orta Doğu, Hazar Havzası ve Kafkasya bölgesine komşu olması ve Avrupa-Asya arasında transit enerji güzergahını oluşturması Türkiye’nin bölge jeopolitiğinde denge unsuru olarak varlığını ortaya koyan bir yapıda olmasına yol açmıştır (Şenol 2022 ab;2023).

Türkiye’nin bulunduğu konumu ve Rusya’nın yayılmacı politikaları NATO’nun güney kanadının güvenliğinin sağlanması için Türkiye’nin varlığı bölgede adeta aranan durum olmuştur. Türkiye’nin bölgesel politikalarında NATO üyesi olarak bir çok sorunları çözmesi gerekirken NATO’dan hiçbir zaman istediği desteği alamamış, (Tüter, 2021) bu durum Ege ve Doğu Akdeniz’deki gelişmelerde de kendini göstermiştir.

Türkiye’nin “Mavi Vatan” sınırları içinde en önemli faaliyetlerinden birisi ve son yıllarda uluslararası arenada dikkat çeken Doğu Akdeniz enerji kaynağı arama ve hakimiyet çalışmasıdır. Doğu Akdeniz geçmişte dünya ticareti için büyük bir öneme sahip olmakla beraber; jeopolitik süreçleri de etkilemekteydi. Süveyş Kanalı’nın açılmasından sonra bölgenin önemi daha da artarak (Erkut, 2022) birçok ülkenin bölgeye hakim olma isteği ortaya çıkmıştır (Şenol 2022 ab). Bir enerji havzasına dönüşen Doğu Akdeniz yüzyılın en büyük rekabetinin olduğu bölgeye dönüşmüştür (Kavaz, 2020). Günümüzde çok fazla devletin müdahil olduğu bir bölge olan Doğu Akdeniz’in jeopolitik, jeostratejik ve jeoekonomik önemi giderek daha da artmaktadır.

Doğu Akdeniz, 2003 sonrası İsrail’in büyük hidrokarbon rezervlerini bulmasıyla Orta Doğu’dan sonra enerji jeopolitiğinin yeni sahasına dönüşmüş, bu durum bölgenin diğer ülkelerin çekim merkezine dönüşmesine yol açmıştır (Ercan ve Kılınç, 2020). Bölgede gerçekleştirilen arama faaliyetleri sonrası Leviathan-Tamar havzası, Nil Deltası ve Kıbrıs açıklarında büyük petrol ve doğal gaz yataklarının varlığı tespit edilmiş, bu doğalgaz rezervi Türkiye’nin 572, Avrupa’nın ise 30 yıllık tüketimini karşılama potansiyeline sahiptir (Yaycı, 2011; Giray, 2022). Bölgede bulunan bu enerji kaynakları ülkeler arasında enerji diplomasisinin hareketlenmesine yol aç-

mıştır. Türkiye bu durumda ilk etapta bazı ülkelerle işbirliği anlaşmaları yaparak, enerji kaynağı arayacağı bölgeleri tespit ve koruma yoluna gitmiştir.

Bu durum bölge devletleri arasında deniz yetki alanları sorununun yaşanmasına yol açmıştır. Genel olarak bölge ülkeleri arasında sağlanan anlaşma mevcutken, Türkiye'nin Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) ile olan sorunları büyümektedir (Ayaz Avan, 2020). Yunanistan, Rum kesimi ve bazı Avrupalı devletlerin de desteğini alarak bölgede Türkiye'yi dışlamaya çalışmıştır. Türkiye'nin meşru hakkı olan 189 bin km² alandan uzak tutulmak istenmesi bölgede sorunların büyüyerek güç dengesinde kaymalara yol açmıştır (Yaycı, 2019). Bu durum karşısında Türkiye 2013 sonrasında kendi meşru hakkı olan "Mavi Vatan" sınırları içinde gaz arama faaliyetlerine başlayarak ekonomik, stratejik ve askeri adımlar atmıştır (Yaycı, 2020).

Bu adımlardan en önemlisi kuşkusuz "Libya Mutabakatı" ve askeri tatbikatlar olmuştur. GKRY'nin bölgede doğalgaz araması ve İsrail'in doğalgaz ticareti yapma girişimleri (East Med projesi) Türkiye ve KKTC'nin yetki alanlarına doğru kaymanın yaşanması mutabakatın yapılmasında etkili olmuştur. Bölgede yaşanan siyasi sorunlar nedeniyle ertelense de deniz yetki alanlarının sınırlandırılmasına içeren mutabakat 2019 yılında imzalanmıştır (Yaycı, 2020; Giray, 2022; Erkut, 2022). Bu anlaşmayla Türkiye bölgede hakimiyetini ortaya koyarak varlığını tescilleme girişimine askeri gücü de devreye sokarak son noktayı koymuştur. Türkiye'nin bölgedeki varlığına tahammül edilememesi her ortamda kendisini göstermektedir. Bölgeye gönderilen arama ve sismik gemilerin korunması için hava ve denizden uçak ve gemilerle koruma altına alınmış, varlığın pekiştirilmesi ve caydırıcılığın sürekli olması için bölgede tatbikatlar gerçekleştirilmiştir (Yaycı, 2020; www.msb.gov.tr, 2020; Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2022; Güler, 2023). Son dönemde Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de keşfettiği hidrokarbon rezervleri bu korumayı zorunlu kılmıştır. Bu rezervlerin, Türkiye'yi enerjide dışa bağımlılıktan önemli bir derecede kurtaracak olması bu adımın atılmasında etkili olmuştur (Tüter, 2021; Balcı, 2023).

Türkiye "Mavi Vatan" kapsamında enerji aradığı bir diğer bölge ise Karadeniz havzasıdır. Türkiye'nin karasularında gerçekleştirilen arama faaliyetlerinde en son 710 milyar m³ gaz rezervinin keşfedildiği ilan edilmiştir. Günlük ortalama 2.7 milyon m³ gaz üretiminin yapıldığı havzada çıkarılan gaz miktarı artırılarak enerjide dışa bağımlılığın azaltılması amaçlanmaktadır (Alhan ve Erkalın, 2024).

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Türkiye bulunduğu coğrafi konumu, jeopolitik özelliği ve jeostratejik avantajıyla geçmişten günümüze kadar Anadolu ve komşu bölge üzerinde etkisini hissettiren sayılı ülkelerdendir. Ülkenin Asya ile Avrupa arasındaki mevcut bağlantı özelliği, Orta Doğu, Kafkas ve Balkanlar ile yakın ilişkisi ile üç tarafının denizlerle çevrili olması tüm dünyanın dikkatini üzerine çekmesine neden olmaktadır.

İlk olarak tarihi ticaret ağlarının geçiş güzergahı üzerinde olan Anadolu, bu özelliğini günümüzde de devam ettirmektedir. Etrafının denizlerle çevrili olduğu bu kıta parçası üzerinde binlerce yıldır uygarlıklar hak sahibi olmaya çalışmaktadır. Anadolu kadar etrafındaki denizlerde devletlerin ilgi ve dikkatini çekmiştir. Günümüzde Türkiye'nin hakimiyetinde olan denizler zengin yer altı kaynaklarına sahip olmasından dolayı daha da önem verilir hale gelmiştir.

Güncel sorunların ortaya çıktığı Doğu Akdeniz özellikle enerji kaynakları yönünden aşırı derecede talep görmektedir. Bölgenin var olan ticari zenginliğine enerji kaynakları da eklendiğinde saha daha da önemli hale gelmektedir. Doğu Akdeniz'in ekonomik durumu ve stratejik önemi iç ve dış politikada yeni süreçlerin başlamasına neden olmuştur. Türkiye'nin bölgede en uzun kıyı şeridinde sahip olmanın yanında KKTC'nin garantörlüğünü sürdürmesi bölgeyi Türkiye için vazgeçilemez duruma getirmektedir.

Bir doktrine dönüşen Mavi Vatan, Türkiye için bir devlet politikası haline gelmiş durumdadır. Burada denizlerdeki hakimiyetin tam olarak sağlanması, ulusal hak ve menfaatlerin korunması ile deniz altı kaynakların çıkarılması temel hedefler arasındadır. Bu kapsamda özellikle Doğu Akdeniz'de çıkarılan gazdan Türkiye'yi yararlandırılmama çabası bölgenin sürekli sıcak kalmasına yol açmaktadır. Türkiye devre dışı bırakılarak İsrail kontrolünde çıkartılan gazın yeni bir boru hattı projesiyle GKRY üzerinden Yunanistan'a oradan Avrupa'ya transferini içeren bu plan (East Med), Türkiye'nin girişimiyle ve ekonomik maaliyeti dolayısıyla iptal edilmiştir. Doğu Akdeniz havzasında Türkiye'ye karşı yapılan bu süreç, Libya ve KKTC ile yapılan anlaşmalarla (Deniz Yetki Alanı Anlaşmasını) bozulmuştur. Türkiye bu süreç sonunda bölgede gaz arama faaliyetlerini arttırarak devam etmekte, uluslararası baskılar ve Yunanistan başta olmak üzere bazı ülkelerin tacizleri olayın askeri boyuta taşınmasına yol açmıştır. Yakın gelecekte Mısır ile Türkiye arasındaki ilişkilerin yumuşaması ve ikili anlaşmaların yapılması durumunda Türkiye bölgede yeni bir güç alanı elde etme durumuna kavuşabilecektir. Ayrıca Türkiye'nin Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da bir çok alanda etkin yürüttüğü politikalar, ülkelerle askeri (özellikle eğitim, İHA, SIHA) anlaşmaların yapılmasının yolunu açmış, bu

durum ikili ilişkilerde yeni bir Libya mutabakatının sürecinin yaşanma ihtimalini arttırmaktadır. 2024 yılı itibarıyla Suriye’de değişen rejim ve kurulacak yeni yönetimle yapılacak işbirliği ve diğer bölge ülkeleriyle deniz yetki alanında yapılacak yeni anlaşmalar Türkiye’nin bölgedeki gücünü arttıracak nitelikte olabilecektir.

Doğu Akdeniz’de bölge ülkeleriyle yürütülen bu diplomasi Türkiye’nin “Mavi Vatan’daki etkinliğini arttıracaktır. Bu kapsamda bölgede yapılan sondaj çalışmaları hız kesmeden devam etmektedir.

Karadeniz’deki çalışmalar kapsamında kapasite artışı yapılarak yeni sahalarda gaz rezervlerine ulaşılmaktadır. Karadeniz karasularında yapılan çalışmalarda tespit edilen rezerv (710 milyar m³) yenilerinin de bulunacağını işaret etmektedir. Bu açıdan bakıldığında Türkiye, Mavi Vatan sınırları içinde enerji üretimini artırarak dışa bağımlılığı azaltmayı, dış ticarete açığın azaltılmasını amaçlamaktadır.

Türkiye denizlerde yaşanan tüm bu gelişmeler neticesinde uluslararası boyutta bir karşılık elde edebilmiştir. Tüm baskılara rağmen yürütülen diplomasi sonuç vererek Doğu Akdeniz’de araştırma faaliyetlerine devam edilmiş, yeni kaynaklar elde edebilmek için diğer denizlerde de araştırma sürecine gidilmiştir. Tüm bu süreçler diğer ülkeler tarafından zorla da olsa kabul görmüş ve kanıksanmıştır. Bu durum bölge ülkelerinin hak ve menfaatlerinin korunması ile Türkiye ve KKTC’nin bölgesel ve küresel anlamda güç dengelerini değiştirebilmesine imkan tanıyacaktır.

KAYNAKÇA

- 1958 Cenevre Deniz Hukuku Sözleşmesi. (1958). Cenevre Deniz Hukuku Sözleşmeleri : Açık Deniz Sözleşmesi;1958 Cenevre Deniz Hukuku Sözleşmeleri : Kıta Sahanlığı Sözleşmesi;1958 Cenevre Deniz Hukuku Sözleşmeleri : Kıta Sahanlığı Sözleşmesi: <https://www.turkishgreek.org/kuetuephane/item/137-1958-cenevre-deniz-hukuku-soezlesmeleri-acik-deniz-soezlesmesi>; <https://www.turkishgreek.org/index.php/kuetuephane/item/136-1958-cenevre-deniz-hukuku-soezlesmeleri-kita-sahanligi-soezlesm> (E.T. 22.11.2024) adresinden alındı
- Alhan, D., & Erkalın, B. (2024). Karadeniz keşiflerine yenilerini eklemek için çalışmalar 2024'te de hız kesmeyecek. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/karadeniz-kesiflerine-yenilerini-eklemek-icin-calismalar-2024te-de-hiz-kesmeyecek/3133226#> 10.02.2024 (E.T. 1.12.2024).
- Ayaz Avan, E. (2020). Doğu Akdeniz Deniz Yetki alanları Sorunu: Türkiye'nin Politikası ve AB'nin Yaklaşımı. *Avrasya Etüdleri*, 58(2), 87-112.
- Balcı, M. M. (2023). *Doğu Akdeniz Meselesi ve Türkiye'nin Mavi Vatan Doktrini*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi (YÖK Tez NO: 840728) s.17.
- BMDHS. (1982). *Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi*. https://tr.wikisource.org/wiki/Birleşmiş_Milletler_1982_Deniz_Hukuku_Sözleşmesi ; <http://www.turkishgreek.org/images/belgeler/unclos.pdf> (E.T. 23.11.2024).
- BMDHS. (2003). https://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/syr_2003e.pdf; https://tr.wikisource.org/wiki/Birleşmiş_Milletler_1982_Deniz_Hukuku_Sözleşmesi.
- Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2022). Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan, başarıyla tamamlanan “Mavi Vatan-2022 Tatbikatı” için kutlama: <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/cumhurbaskani-erdogan-dan-basariyla-tamamlanan-mavi-vatan-2022-tatbikati-icin-kutlama> (E.T. 1.12.2024) adresinden alındı
- Davutoğlu, A. (2001). *Stratejik Derinlik Türkiye'nin Uluslararası Konumu*. İstanbul: Küre Yayınları.
- Ercan, M., & Kılınç, M. C. (2020). Bölgesel ve Küresel Aktörlerin Ortadoğu Merkezli Doğu Akdeniz Politikaları “Kıbrıs Çatışması ve Libya Mutabakatı”. *Anadolu Strateji Dergisi*, 2(2), 15-28.
- Erkut, F. N. (2022). *Türkiye'nin yeni strateji arayışları: Mavi vatan doktrini*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi (YÖK Tez No: 763989).
- Güler, G. (2023). Gambot, sismik, sondaj ve hukuk diplomasisi. <https://www.on-cevatan.com.tr/gambot-sismik-sondaj-ve-hukuk-diplomasisi>. İlk Yayınla-
ma 03.01.2020 . Güncelleme 19.04.2023. (E.T. 2.12.2024).

- Gün, A. F. (2022). Deniz hâkimiyet teorisi kapsamında 1783 Rusya'nın Kırım'ı ilhakı, kırım tatarlarının anadolu'ya göçleri ve yeni bir toplum inşası. *Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*. 5 (2)., 183-203.
- Günsel, İ. S. (2011). *Doğu Akdeniz Uluslararası Sularının Hukuki Durumu ve Kıyı Devletlerinin Doktrin ve Politikaları*. Lefkoşa: Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi.
- Giray, O. (2022). *Doğu Akdeniz'de münhasır ekonomik bölge sorunu ve mavi vatan doktrini*. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi (YÖK Tez No: 758043).
- Hollick, A. L. (1981). *U.S. Foreign Policy and the Law of the Sea*. Princeton University Press.<https://doi.org/10.1515/9781400886159>.
- Kavaz, İ. (2020). *Doğu Akdeniz'deki Enerji Kaynaklarının Olası Transfer Güzergahları*, Kemal İnat vd., (ed.), *Doğu Akdeniz ve Türkiye'nin Hakları*, 275-276. İstanbul: SETA Yayınları.
- Mahan, A. T. (1889). *The Influence of Sea Power upon History. 1660-1783. 1. baskı ABD*.
- Mahan, A. T. (2003). *Deniz Gücünün Tarih Üzerine Etkisi 1660-1783. (Mahan, A. T. 1889.). Q-Matris (Çev. Fındık, K ve Fındık, M.)*.
- mavivatan.net. (2023). <https://mavivatan.net/mavi-vatan>. Mavi Vatan Kavramı ve Önemi: <https://mavivatan.net/mavi-vatan-kavrami-ve-onemi/> (22.11.2024) adresinden alındı
- Murat, A. (2022). *Mavi Vatan Doktrini bağlamında Türkiye'nin deniz jeopolitiği*. Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi (YÖK Tez No: 726630).
- Pazarcı, H. (2014). *Uluslararası Hukuk*. Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları, s. 143.
- Scharf, M. M. (2013). *The Truman Proclamation on the Continental Shelf*. In: *Customary International Law in Times of Fundamental Change: Recognizing Grotian Moments*. Cambridge University Press; 2013:107-122. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9781139649407.006> (E.T: 21.11.2024).
- Şenol, C. (2022a). “Doğu Akdeniz’de Dünya Ulaşım Ağını Kontrol Eden Ada: Kıbrıs” Kıbrıs’ta Türk Varlığı, Dr. Adem Çalışkan, (Editör), ss.323-347. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.
- Şenol, C. (2022b). *Trans Asya-Avrupa Bağlamında Türkiye Jeopolitiğinin Enerji Politikalarına Yansımaları. Geçmişten Geleceğe Küçük Asya-Anadolu, Mustafa AÇA, Mehmet Ali YOLCU, Editör, , ss.619-644., Çanakkale: Paradigma Akademi Basın Yayın Dağıtım, .*
- Şenol, C. (2023). *Mavi Vatan-I Marmara Denizi ve Boğazlar*. Çanakkale: Paradigma Akademi yayınları.
- Tüter, M. (2021). *Güvenlik Kültürü Ve İç Politikaya Etkileri Bağlamında “Mavi Vatan” Kavramı Ve Türkiye’nin Doğu Akdeniz Politikası*. Çankırı: Çankırı

rı Karatekin Üniversitesi SBE Basılmamış Yüksek Lisans Tezi (YÖK Tez No: 698606).

Tepealtı, F. (2022). Kıta sahanlığı: Teori ve uygulama boyutu bağlamında bir değerlendirme. . *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 45. <http://dx.doi.org/10.32003/igge.1014953>, 174-196.

www.msb.gov.tr. (2020). Mavi Vatan-2022 Tatbikatı Basın Duyurusu: <https://www.msb.gov.tr/Basin-ve-Yayin/Aciklamalar/mavi-vatan-2022-tatbikati-basin-duyurusu-642022> (1.12.2024) adresinden alındı

Yaycı, C. (2011). “Doğu Akdeniz’de Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasında Libya’nın Rolü Ve Etkisi”. *Güvenlik Stratejileri Dergisi* 7 (14), 17-42.

Yaycı, C. (2019). *Sorular ve Cevaplar ile Münhasır Ekonomik Bölge MEB Kavramı*. İstanbul: Deniz Basımevi.

Yaycı, C. (2020). *Doğu Akdeniz’in Paylaşım Mücadelesi ve Türkiye*. . İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.

Yaycı, C. (2022). “Bir Harita ve Bir Doktrin Kitabı” *Türkiye’nin Denizlerdeki Misak-ı Milli’si*. İstanbul University Press. İÜ. Yayın No: 5301. DOI :10.26650/B/SS25.2022.01. ISBN 978-605-07-0929-2.

ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE İLERİ ARAŞTIRMALAR

yaz
yayınları

YAZ Yayınları

M.İhtisas OSB Mah. 4A Cad. No:3/3

İscehisar / AFYONKARAHİSAR

Tel : (0 531) 880 92 99

yazyayinlari@gmail.com • www.yazyayinlari.com